

**PEDAGOGICKÁ FAKULTA JIHOČESKÉ UNIVERZITY V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH**

KATEDRA PEDAGOGIKY A PSYCHOLOGIE

Vliv divadla na dítě předškolního věku

The Influence of Theatre on a Preschool Child

Bakalářská práce

České Budějovice 2009

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Eva Svobodová

Vypracovala:

Pavλίna Krátká

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce, Mgr. Evě Svobodové, za rady, připomínky a metodické vedení.

Č e s t n é p r o h l á š e n í

Čestně prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci vypracovala zcela samostatně, za pomoci odborných rad vedoucího bakalářské práce a veškerou literaturu jsem uvedla v seznamu použité a citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 b zákona č. 111/1998 Sb. V platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě Pedagogickou fakultou, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou.

V Českých Budějovicích

.....

Anotace

Záměrem práce je poukázání vlivu divadla na rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku a na možnosti vzdělávání divadelními prvky. Teoretická část je zaměřená na osobnost dítěte předškolního věku a význam předškolního období pro utváření vlastního sebepojetí dítěte. Dále je zaměřená na hru a její význam v životě dětí předškolního věku a na specifika divadelního umění působící na dítě předškolního věku. Praktická část je zaměřená na výzkum a to metodou rozhovorů s předškolními pedagogy a rodiči dětí předškolního věku a na pozorování dětí z mateřských škol při divadelním představení.

Klíčová slova

Divadlo, osobnost dítěte, předškolní výchova, dítě předškolního věku, předškolní pedagogové, hra, fantazie, pozorování, rozhovory

Annotation

Bachelor thesis

The aim of work is to highlight the impact of theater on the personality development of children preschool age and education elements of theater. The theoretical part is aimed at the preschool age child's personality and the importance of pre-term for shaping the child's own identity. It is aimed at the game and its importance in the lives of children preschool age and the specificities of the performing arts working in the preschool age child. The practical part is devoted to research and to the method of interviews with teachers and parents of preschool children preschool age and the observation of children from nursery schools in theatrical performances.

Keywords

Theater, the personality development , pre-school education, children preschool age, pre-school teachers, game, imagination the observation, interviews

Obsah

Úvod.....	7
I. Teoretická část	9
1 Osobnost dítěte předškolního věku	10
1.1 Vývoj osobnosti dítěte předškolního věku	10
1.2 Osobnostní pojetí dítěte předškolního věku	12
2 Hra dětí předškolního věku	16
2.1 Charakteristika herní činnosti	17
2.2 Druhy herních činností	17
3 Divadlo	21
3.1 Profesionálové a amatéři	22
3.2 Činohra	23
3.3 Loutkové divadlo	24
3.4 Divadlo pro děti	28
3.5 Divadlo hrané dětmi	29
3.6 Divadlo a dramatická výchova ve vzdělání	31
3.7 Konzumní a medializované dětství	32
II. Praktická část	34
1 Cíl výzkumu	35
2 Předpoklady	36
3 Charakteristika zkoumané skupiny	37
4 Metody pedagogického výzkumu užití v bakalářské práci	38
4.1 Metoda rozhovoru	38
4.2 Metoda pozorování	38
5 Prováděný rozhovor	39

6	Vyhodnocení rozhovorů.....	40
7	Závěr vyplývající z prováděných rozhovorů	44
8	Prováděné pozorování	45
8.1	Návštěva divadelního představení s dětmi z mateřské školy	45
8.2	Děj pohádky	45
8.3	Pozorování dětí v divadle	47
9	Vyhodnocení pozorování	48
10	Závěr vyplývající z prováděného pozorování	50
	Závěr	51
	Seznam použité a citované literatury	53
	Přílohy	55

Úvod

Divadlo je ojedinělá forma umění, pomocí které lze nenásilně, ale aktivně působit na rozvoj osobnosti a to již v předškolním období. Díky uměle a lze říci i umělecky vytvořeným situacím, na kterých je divadelní tvorba postavená, můžeme účastníka obohatit a ovlivnit jeho způsob myšlení na celý život. Hlavním přínosem divadla je celková kultivace osobnosti a to jak po stránce morální, estetické, ale třeba i rozumové, následuje rozvoj fantazie, komunikačních dovedností atd.

Vzhledem k tomu, že jsem sama členkou ochotnického divadelního souboru, vidím pozitivní působení divadla i z jiného úhlu pohledu, a to i ze strany tvůrců divadla. Hlavní přínos má divadlo, podle mého názoru, v utvoření skupiny lidí se stejným zájmem a zaujetím pro danou věc. Jde vlastně o setkání lidí různých profesích, pohlaví, či věku, kteří by se nejspíš spolu nikdy nesečkali, avšak nyní, díky divadlu, utvářejí společně skupinu, kde se všichni respektují, vzájemně na sebe působí a naslouchají si, řeší své potřeby a přání, ale také rozvíjejí svou schopnost vcítění, důvěru a spolupráci.

Divadlo má také ojedinělou vlastnost odstranit zábrany, které má v sobě člověk někdy zakořeněny. Tím, že na jevišti jsme někým jiným, překonáváme mnohdy sami sebe a tím máme možnost se posunout dál. Divadelní hry rozvíjí také naše soustředění a uvolnění, prohlubují a obohacují náš život o pohybové, hudební, pěvecké, výrazové a rytmické dovednosti, které by v běžném životě u lidí, kteří se divadlem neživí, většinou nebyly uplatněny. Neopomenutelná je též stránka tvořivosti. Vždyť amatér není jen herec, ale i režisér, dramaturg, kostymér, scénograf i kulisák.

Z mého pohledu má divadlo, v dnešním konzumním světě, ojedinělou schopnost vytrhnout lidi z jejich již zaběhlého způsobu života a nabídnout jim možnost žít „trochu“ jinak. Divadlo nabízí možnost život obohatit o nevšední zážitky a situace, ale také o možnosti rozvinout celkově svou osobnost po všech stránkách, bez ohledu na věk či dosažené vzdělání. V každém momentě svého života máme možnost začít něco nového a to i v úplně jiné oblasti než v jaké jsme byli aktivní doposud.

Vzhledem k tomu, že v našem souboru jsou členy i děti školního věku, pozoruji kladné působení divadelních prvků i na ně. Většinou jsou děti ovlivněny tvorbou

natolik, že zůstávají věrny svému zájmu i do dospělosti. I na nich je možno pozorovat pozitivní změny v rozvoji jejich osobnosti.

Hlavním důvodem k vypracování mé bakalářské práce je posouzení, zda je možné, aby divadelní prvky pozitivně ovlivňovaly vývoj osobnosti dítěte a to již dítěte předškolního věku. Divadlo má obrovskou moc a kouzlo zprostředkovat nám svět viděný jinýma, možná krásnějšíma očima. Vždyť úspěch a rozvoj dítěte v tomto raném období ovlivňuje a utváří jeho osobnost pro celý život. Je jen na nás, zda dokážeme dětem život o divadelní prvky obohatit a blíže jim zprostředkovat tento druh umění. Právě proto si přeji, aby má bakalářská práce přispěla v rámci možností všem, komu záleží na spokojeném životě našich dětí.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Osobnost dítěte předškolního věku

Z. Hellus ve své knize *Dítě v osobnostním pojetí* uvádí, že v psychologii se v současné době můžeme setkat s velkým množstvím výkladů pojmu osobnost. Nejčastěji se setkáváme s názorem, že osobnost se skládá z částí, které jsou navzájem propojeny, souvisí spolu a dohromady tvoří individuálního jedince, který je schopný se samostatně rozhodovat a jednat. Vytváří si svou vlastní identitu a jedinečnost, zaujímá své postavení mezi ostatními lidmi, se kterými je schopen komunikovat. Ovládá sám sebe a zaměřuje se na realizaci svých životních cílů. Sledovat dítě jako osobnost znamená zaměřit se na vznikající vlastnosti, jejichž kvality nadále vznikají a vyvíjejí se.

1.1 Vývoj osobnosti dítěte předškolního věku

Osobnost dítěte předškolního věku lze charakterizovat od tří let až po dobu, kdy dítě nastupuje do školy. V této době dochází k významným změnám jak biologickým, tak i psychosociálním.

Podle Mertina a Gillernové dochází k rozvoji pohybové koordinace, motorického rozvoje, ale také k rozvoji zraku a sluchu. Vnímání prostoru je zatím nepřesné, čas posuzuje pouze podle konkrétních situací, které jsou mu blízké. V předškolním období dochází také k výraznému zlepšování řečových dovedností, hlavně rozšíření slovní zásoby a osvojení si jednodušších gramatických pravidel. S rozvojem řeči dochází k růstu zkušeností a poznatků.

Divadlo sdílí s divákem proces poznání světa a předvádí vzorce chování a jednání v názorném stavu příčin a důsledku. Proto se divadlo může stát prostředkem při osvojování si jazyka, hlavně výslovnosti, rytmu řeči, melodie, důrazu či dynamiky. Mertin a Gillernová uvádí jako další znaky vývoje dítěte předškolního věku a to potřebu být aktivní a to nejen na úrovni motoriky, ale i v rovině verbální. Další je potřeba stability, jistoty a bezpečí, což znamená, že dítě potřebuje cítit zázemí, aby se mohlo odpoutat a tím projevit svou potřebu zkoumání a zvědavosti. Protože dítě již v předškolním období je schopné ovládat své citové projevy, dochází také k utváření potřeby citového vztahu, sociálního kontaktu a seberealizace, umí zhodnotit ostatní, ale i sebe, umí se zlobit a litovat se. U zdravých dětí v tomto období však převažuje

většinou veselá nálada. Rozvíjí se také schopnost spolupráce mezi vrstevníky, to znamená, že dítě umí pomoci slabším, ale i se podřídit, či řešit vzniklé konflikty, jsou utvářeny základy citového prožívání a chování, proto je důležité, v jakém prostředí dítě vyrůstá. Na základě rozvoje emocí a sociálních vztahů, dochází v tomto období také k vývoji morálně – etickému, díky němuž se rozvíjí svědomí. Dítě ví velmi dobře, co smí a co se sluší a je samo schopno daná pravidla hlídat. Často však dochází k jejich porušení, protože dítě chce zkusit, co se stane, když jsou pravidla porušena. Pro utváření morálních a etických principů dítěte předškolního věku, je velmi důležitá a nezastupitelná role dospělých nejen rodičů a jiných příbuzných, ale i učitelek v mateřských školách. Dítě vnímá dospělého jako autoritu, je proto velmi důležité jak k dětem přistupujeme a jakými principy je ovlivňujeme. Dospělý je pro dítě vzorem a modelem, podle kterého se utváří základ jejich morálně – etického vývoje pro celý život.

Podle mého názoru lze dítěti nabídnout divadelní představení, jako prostředek učení a rozvoje všech vývojových oblastí, a to buď jako prostředek přímý, kdy dítě vnímá představení a tím získává nové vědomosti, zkušenosti, nebo jako motivaci k činnosti, např. výtvarné, dramatické, pohybové atd., ale především jako hru.

Pro děti v tomto období je typická také jejich představivost a snaha být co nejvíce aktivní, aby své schopnosti, které získaly, mohly přenést do praktického života. Pro myšlení v tomto období je typický egocentrismus a zkreslování reality, která dítěti z nějakého důvodu nevyhovuje nebo je pro něho nepochopitelná. V těchto případech je dítě schopné si daný stav upravit. S tímto upravováním skutečností úzce souvisí živá představivost, která je schopná představám dítěte vtisknout nádech reality, protože představy předškoláka jsou velmi bohaté, fantazijní a často doplňovány o smyšlenky, ve kterých jsou děti přesvědčeny, že jsou pravdivé. Říká se jim *dětská konfabulace*.

1.2 Osobnostní pojetí dítěte předškolního věku

Podle Z.Helluse je nejdůležitějším postojem přístupu k dítěti odkázanost dítěte na druhé. Člověk se rodí jen s málo vyvinutými instinkty pro samostatné přežití, skoro vše se musí naučit. Jsou mu vrozené jen některé instinkty např. sací, vylučovací. Dítě je proto plně závislé na péči a učení ze strany druhých lidí, kteří jsou schopni uspokojit jeho potřeby.

Ukazuje se, že odkázanost je však problém, který nás vede k rozlišování typů přístupu druhých lidí k odkázanosti dítěte. Na jedné straně se jedná o pojetí pasivní, kdy je dítě vydáno napospas svým vychovatelům. Aktivita dítěte je druhořadá, primárně aktivní je vychovatel, který ví, jak své postupy využít k náležitým efektům. V tomto případě dochází k výchově autoritativní a dirigující, vše se podřizuje aktivitě vychovatele, který svými postupy dítě plně ovládá. Měli bychom si uvědomit, že dítě je živý tvor a nejen tvárný materiál, na kterém budeme prosazovat své aktivity. Na straně druhé je pojetí aktivní, ve kterém jde o interakci dítěte se svým vychovatelem. Dítě se dožaduje podnětů a událostí, které mu pomohou při jeho rozvoji. Dítě pro nás není objektem ani materiálem, ale výchozím subjektem vlastní aktivity. Vychovatel tuto aktivitu láskyplně a s respektem sleduje a napomáhá jejímu rozvoji či směřování. Vychovatel své cíle nabízí dítěti tak, aby se jimi mohlo co nejlépe rozvíjet. Tento přístup je dialogický, dítě je nejen stavěno na vlastní nohy, ale také se na ně samo staví. Toto pojetí ovšem předpokládá pedagogickou lásku a důvěryhodnost.

Pakliže není odkázanost náležitě řešena, dochází k tomu, že dítě strádá fyzicky, nevyvíjí se dostatečně dobře po stránce biologické, ale i zaostává v rozvoji svých schopností a zájmů. Neumí dosáhnout vytýčených cílů, ale ani nezvládá vyrovnání se s morálními postoji. Není schopno vytvořit si svou vlastní osobnost.

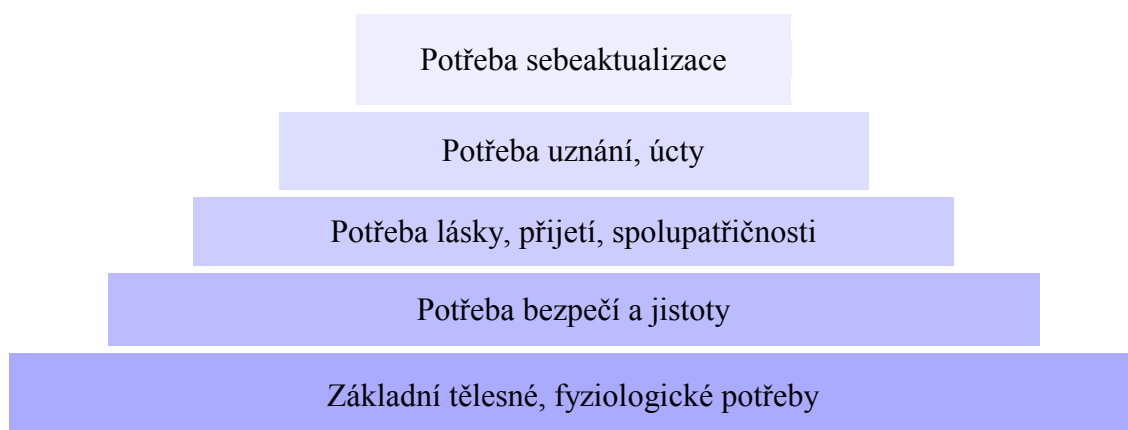
Dalším typickým znakem osobnosti dítěte je směřování. Dítě směřuje k tomu, aby se vymanilo ze své odkázanosti, chce něčeho dosáhnout a v životě zaujmout své místo. Tato snaha se projevuje již od dětství, kdy si můžeme všimnout typických projevů dětských snažení, chtění a tužeb a to nejen na základě svých biologických aspektů, ale i na úrovni psychické a sociální. Již od dětství dítě napodobuje chování a jednání dospělých, hraje si na ně. Dítě si také začíná postupně uvědomovat čím je, co dokáže a co ne, jak má žít život, co si o něm myslí ostatní. Využívá k tomu formy

sebezpozorování, uplatňování a hledání. Tím dochází k úspěchům, ale i neúspěchům, které jsou více či méně ovlivňovány podporou svého okolí. Dalším ze způsobů vymanění se z odkázanosti je směřování ke svébytné nezávislosti. V souvislosti s tímto směřováním je důležité zdůraznit, že zvláště v dnešní době, kdy je kladen důraz na samostatnost dětí se může dítě stát nezvladatelné. Proto je důležité vytýčit pravidla, která jsou důsledně dodržována oběma stranami. Tím může být bez problému posilována vnímavost dítěte a posouvána jeho osobní nezávislost.

V předškolním období dochází také k tomu, že se dítě ve svém osobnostním rozvoji vymaňuje z vázanosti na nižší potřeby spjaté s plnou péčí ze strany druhých a vyvíjí vyšší potřeby, kdy vyjadřuje sám sebe a rozvíjí svou zaměřenost a sounáležitost s ostatními. Tyto vyšší potřeby vedou jedince dál v uspokojování jeho rozvoje a možností. Maslowova pyramida (potřeb) je hierarchie lidských potřeb, kterou definoval americký psycholog Abraham Harold Maslow v roce 1943. Podle této teorie má člověk pět základních potřeb (od nejnižších po nejvyšší - společně pak tvoří jakousi pomyslnou „pyramidu“):

1. fyziologické potřeby
2. potřeba bezpečí, jistoty
3. potřeba lásky, přijetí, sounáležitosti
4. potřeba uznání, úcty
5. potřeba seberealizace

Maslowova pyramida potřeb

Jde vlastně o vývojový pohyb od potřeb fyziologických k potřebám bezpečí a lásky, dále k potřebám sebeúcty a seberozvoje k potřebám poznávání, až po potřeby estetické. Žádná vyšší potřeba nemůže být naplňována, když není naplněna potřeba nižší, docházelo by pak i k deprivacím a strádáním. Ne každý jedinec ve svém vývoji dojde k úplnému rozvinutí svých vyšších a dokonce nejvyšších potřeb.

Divadlo je velmi vhodné a podnětné prostředí k utváření zaměřenosti osobnosti, protože zájem o divadelní umění může, někdy i trvale, ovlivnit celkový postoj k životu a pomůže tak k dosažení našich cílů. Trvalý zájem o divadlo je proto pozitivní pro utváření celkové kultivace osobnosti, ale také pro rozvoj dovedností, komunikace apod. Pomáhá také rozhodovat se a jednat svobodně, zároveň však odpovědně.

Z.Hellus ve své knize *Dítě v osobnostním pojetí* uvádí, že velký vliv na zaměřenost osobnosti má budoucnost, která vstupuje do našeho života různými způsoby, např. otevřeným horizontem možností, což jsou možnosti a šance k dosažení cílů, kterých chceme dosáhnout. Lidé i navzdory neúspěchům vždy znovu začínají, aby dosáhli toho co je pro ně životně důležité. Další způsob je horizont, který se před jedincem uzavírá, ten nedává možnost dosáhnout kýžených cílů. Lidé jsou nezdary tak zklamáni, že rezignují a vzdávají své touhy a úsilí.

Děti již v předškolním věku mají touhu po otevřeném horizontu budoucnosti. To znamená, že chtějí něco dosáhnout, něčemu se naučit, něco získat, pěstovat, předvést něco sobě i druhým. Velký význam má však otevřený horizont budoucnosti ve školním věku, kdy si jedinec uvědomuje, jakým směrem se bude jeho budoucnost orientovat (čím bude, proč se učit). Také v dospělosti je důležitý otevřený horizont budoucnosti, protože díky němu máme stále šanci druhého startu.

Důležitou roli v otevřeném horizontu budoucnosti může hrát divadlo, protože v podstatě v jakémkoli věku je možné se zapojit do činnosti. Divadlo nám dává možnost překonat své problémy a zábrany a to díky možnosti stát se někým jiným i v situacích, které by možná nikdy nenastaly. Tím je možné si vyplnit své sny a touhy, o kterých jsme si mysleli, že už nenastanou.

Dalším důležitým rysem ve vývoji osobnosti dítěte předškolního věku podle Z.Helluse je utváření hodnotových orientací, to jsou situace, které jsou v životě jedince

důležité a jedinečné. Lidé se tím hodnotně vyhraňují, protože si uvědomují svou odpovědnost a důležitost k dané situaci. Když dojde ke ztrátě životních hodnot jedince, dochází zpravidla ke krizi. Záleží jen na určitém jedinci, jak se s danou situací vyrovná, někdo propadne depresím – není proč žít, ale někoho ta samá situace naopak posílí a utvrdí v jeho pravdě. Výchova je proto důležitá v životním poradenství pro životní útrapy jedince.

Proces socializace je dalším faktorem k utváření a vývoje osobnosti. Ten probíhá na základě vlivů, což jsou především ostatní lidé, s nimiž se jedinec stýká. Podle nich má možnost srovnání, orientuje se podle nich, soutěží s nimi či spolupracuje, miluje je či nenávidí. Dále pak sociální skupiny, do kterých jedinec náleží, ve kterých zaujímá určitá postavení a postoje. Má k nim určité závazky, stejný styl soužití apod. Sociální vlivy jsou také společenské, hospodářské, politické a kulturní poměry. Ty ovlivňují především hodnotové orientace jedince, což jsou normy a pravidla, kterými se řídí. V neposlední řadě mají vliv na sociální vývoj osobnosti také zvyklosti, pravidla a jiné životní způsoby dané společností, sociální skupinou a rodinou.

Pouze osobnost, která se vyvíjí na základě působení sociálních vlivů se má možnost adekvátně začlenit do mezilidských vztahů, zapojit se do společenských činností a integruje se do společnosti ostatních, kdo sdílí podobné zvyklosti. Proces socializace osobnosti je tedy primárně určován vnějšími vlivy sociálního prostředí, které napomáhá k osobnostnímu vývoji jedince.

Socializace by měla působit na jedince nenásilně, určující osoby by měly být vstřícní ke vznikající osobnosti a měly by dát prostor k samostatnému projevu. K seberozevoji osobnosti však nedochází pouze na základě socializace, ale i edukace. Ta utváří úroveň vývoje osobnosti výchovou a vzdělávací regulací, měla by být vůči dítěti uplatňována tak, aby se stal sám sebou a to nejen v učení. Je proto důležité poskytnout adekvátní podmínky k vývoji seberozevoje osobnosti dítěte novými podněty.

Jedním ze sociálně kulturních vlivů na člověka, respektive na dítě v osobnostním pojetí, může být divadlo odrazem kultury určité společnosti. Je zobrazením jejich problémů, morálních hodnot a sociálních vztahů.

2 Hra dětí předškolního věku

„Dítě hru potřebuje. Hra je pro ně nutná jako světlo pro klíčící rostlinu. Dítě se rodí s tryskajícím puzením ke hře, která je znamením jeho zdraví a naděje, že jeho schopnosti se rozvinou. Dítě se ve hře proměňuje ve stovky nových podob a nemá vědomí času, nutnosti a povinnosti. Hra je rozlet za hranice skutečnosti.“

Hrou nazýváme různorodé lidské činnosti, jako jsou divadelní představení, spolkové utváření, ale i stavění z kostek, člověče nezlob se apod. Hra naplňuje náš volný čas, přináší radost, zábavu, vzrušení, ale i námahu a úsilí. Je to spontánní činnost, kterou každý dělá o své vůli, protože ji chce dělat, a protože ho zajímá a baví. Hra je hlavní charakteristický prvek v chování dítěte a představuje jeho neustálou potřebu, také je to hlavní prostředek, který dítě používá k učení. Hra je jedna ze základních potřeb a má vrozený základ. Dětská hra prezentuje každodenní život tak, jak ho vidí sami děti a jak jsou schopny ho pochopit, je založena na možnostech dítěte, je přirozeně zvládnutelná a tím přináší klid a vyrovnanost. Ověřuje také schopnost dítěte něco vykonat, ověřuje jeho vědomosti, rozvíjí dovednosti, komunikaci a sociální vztahy.

J.A.Komenský oceňoval u hry možnost jejího svobodného rozhodování a celkově hru hodnotit jako „krásnou přípravu k vážným věcem“. Podle něj si děti mají při hře cvičit mysl k jemnosti, pohyby k obratnosti, tělo ku zdraví. (10: 7)

Brian Way rozšiřuje význam hry na oblast všech lidí, když píše, že hra:

Plně zaměstnává mysl, protože řídí a ovládá použití všech ostatních stránek Já, a to opět velmi intuitivně. Hráč nemusí nutně vědět /ve smyslu vědomé znalosti/, co to znamená, že je potřeba přispět, ani jak má přispět, ale přesto tak činí se značnou přesností... Děláním her se každý stává dovednějším v užívání různých stránek sebe sama i v užívání mysli jako prostředku zvládnutí a organizování tohoto dělání.

(20: 183)

Předškolní věk ve vývojovém období člověka bývá považován za jedno z nejzajímavějších. Je to období aktivity a velkého zájmu o okolí. Je to období her. Hravá činnost je v tomto období nejdůležitější pro přirozený a spontánní vývoj jedince, měli bychom, však brát v úvahu v jakém prostředí konkrétní dítě žije a vyrůstá. Dnešní děti předškolního věku jsou zvědavější, aktivnější, ale i zkušenější oproti dřívějším generacím. Jsou obklopeny spoustou nádherných hraček a různých pomůcek k učení.

Bohužel jsou však děti k těmto věcem často velmi lhostejné, neváží si jich. Je to snad proto, že není problém koupit věc novou nebo jich mají tolik, že je to nemrzí? Proč vzniká u dětí tato lhostejnost? Příčinu bychom měli hledat především sami v sobě. Možná je to tím, že jsou naše děti často osamocené. Myslím, že nejsem daleko od pravdy, když si troufnu tvrdit, že nejedno dítě bojuje o citovou blízkost dospělého. Podle mého názoru to lze odstranit tím, když si s nimi budeme hrát. Dítě si určitě zapamatuje šťastné chvíle, kdy si hrála společně celá rodina. Měli bychom si uvědomit, že nejen vědění, ale hlavně city jsou pro výchovu a vzdělávání dětí nepostradatelné.

2.1 Charakteristika herní činnosti

Každá hra něco znamená, je smysluplná. Nejde jen o samostatnou akci, ale hlavně o jejich vnitřní smysl, který se uskutečňuje až v průběhu hry, jejím rozehráváním a vlastním vývojem. Tím hra nabývá vlastní podoby až postupně. Právě proto bývá někdy označována jako samoučelná. To je však jen zdánlivé, smysl o účel hry totiž můžeme odhalit až mnohem později.

Ačkoliv je hra vlastně jakoby v dimenzi představ, je spjata se skutečností. Je to hra na něco, co dítě zná a fantazií je pouze dotvářena. Podle E.Opravitelové hra rozvíjí také sociální a výrazovou stránku dítěte. Vyžaduje vzájemnou komunikaci a podporuje samostatný projev a vztahy s vrstevníky, ale i dospělými. Utváří charakterové vlastnosti a tím rozvíjí předpoklady pro budoucí zaměstnání. Svou důležitou rolí je hra pro dítě nezastupitelná a měla by být hlavní náplní dne, který tráví dítě v mateřské škole. Měla by být jednou z hlavních činností v životě dítěte předškolního věku, protože je nezbytnou podmínkou jako zdravého vývoje.

2.2 Druhy herních činností

Na hru každého dítěte mají vliv věk, ale i psychické funkce. Proto se hry liší obsahem, trváním, formou a hlavně sociálním zaměřením. Hra je činnost natolik rozmanitá a různorodá, že její třídění je spíše pracovní. Mohou být tříděné např. podle:

- schopností, které rozvíjejí (pohybové, smyslové, speciální)
- typů činnosti (dramatické, fiktivní, konstruktivní)

- místa (interiérové, exteriérové)
- věku (batolata, předškoláci)
- počtu hráčů (párové, individuální, skupinové)
- pohlaví (chlapci, dívky)

Také lze hry rozdělit na hry volné a řízené. Podle knihy Volná hra by měly u dětí předškolního věku převládat hry volné, protože ty podporují tvůrčí sílu, ale i sociální chování dítěte. Volná hra je otevřená a flexibilní metoda vyučování, která je pro své výborné výsledky ve výchově prosociálního chování dítěte, stále častěji zařazována do dění ve školách po celém světě a našťastí i u nás.

Podle Rogera Cailloise lze hry rozdělit podle motivace ke hře, do her založených na určitém principu. E. Opravilová je ve své knize Předškolní pedagogika II-Hra uvádí takto:

Agón, princip zápasu a soupeření, jsou to soutěže v tělesné zdatnosti, mrštnosti, rychlosti, vědomostech.

motivace - zápas, touha být nejlepší, přemoci soupeře a překonat sám sebe. Dosáhnout lepších výkonů než minule, být sám sobě soupeřem a snažit se o svůj posun.

nebezpečí – strach ze selhání, touha po moci, nenávisť k soupeřům, touha vyniknout za každou cenu, podvádění, závislost. Někdy je dobré princip Agón změnit na princip Alea (zápolení není zápas)

Alea, princip náhody (kostky, karty), mezi tyto hry lze zahrnout např. dětská rozpočítadla, kostky, karty, různé sázky, video hry. Psychopatologické chování se v rámci těchto her může vyznačovat magickými rituály nebo odevzdaností osudu.

motivace – vzdát se vůle ve prospěch osudu a náhody. je potřeba si uvědomit, že prohrát s osudem není ponižující.

nebezpečí – závislost na rituálu a hře, např. výherní automaty, hazardní hry a sázení.

Ilinx, princip závratí, hry jsou založeny na fyzickém prožitku vychýlení z rovnováhy a závratí. V rozumné míře k nim patří dětmi oblíbené houpaní, skoky, jízda na kolotoči. Avšak extrémní projevy „odvahy“ a touhy po vychýlení z rovnováhy a časté vyhledávání rizikových situací, mohou signalizovat poruchy chování, spojené s nedostatkem zábran.

motivace – opojení ze ztráty stability, zamotat hlavu, nechat se unést.

nebezpečí – snaha zvýšit a prohloubit efekt tohoto prožitku často přeroste do nekontrolovatelných adrenalinových situací, které mohou být ovlivňovány navíc alkoholem či drogami. Na adrenalinu se může člověk stát závislým.

Mimikry, princip napodobování, hry jsou založeny na předstírání. Hry se pohybují mezi zdáním a skutečností.

motivace - vstup do fiktivního světa, být na chvíli někým jiným, mít možnost zkusit si roli někoho jiného.

nebezpečí – u dětí s narušenou psychikou může dojít k poruše rozlišení skutečnosti. Děti mohou být přesvědčeny o reálné existenci fiktivního herního partnera. Jejich osobní identita může být narušena až rozdvojena.

Právě z mimikrů vychází princip divadla, jde o nápodobu, hraní rozmanitých rolí a převlékání se do kostýmů.

Hry zaměřené na rozvoj hereckých dovedností nacházejí své uplatnění všude tam, kde se směřuje k divadlu nebo tam, kde je jedním z cílů osvojení herecké techniky, tzn. v Základní umělecké škole, v souborech (divadelních, loutkářských, přednesových), v přípravě talentovaných dětí nebo mladých lidí ke zkouškám na herectví. (8:115)

Zdroje těchto her jsou totožné se zdroji ostatních her používaných v dramatické výchově, tzn. byly přejaty z oblasti fondu dětských her, z herecké výchovy nebo ze sociálního výcviku a dalších pedagogicko-psychologických postupů práce. (7: 162)

Díky hře se rozvíjí komplexně osobnost dítěte. Například pohybová hra nerozvíjí jen tělesnou stránku, ale i jemnou a hrubou motoriku, koordinaci, prostorové citění, pozornost, ukázněnost, smysl pro spravedlivost, ohledy a spolupráci. Díky ní dítě také poznává své tělo, jak pracuje a jeho změny při pohybu přináší také radost z pohybu a

uvolnění. Při hře se převážně uplatňují poznávací procesy, čímž dochází k rozvoji v oblasti sociální a komunikační (jazykové dovednosti, mezilidské vztahy). Při hře také dítě může poprvé zkoušet úspěchy a prohry, přijímat role a vzory chování, jejichž prostřednictvím se učí odlišovat nebo ztotožňovat. Také se učí přijímat a akceptovat daná pravidla a nést důsledky při jejich narušení. Hra je také velkou příležitostí pro vyjádření emocí a vlastních pocitů.

Hra tvoří vstupní bránu do světa dítěte a cestu k jeho osobnosti, může sloužit jako prostředek pro domluvení se, pochopení a poznání tam, kde ostatní prostředky selhávají. (10: 23)

3 Divadlo

Zde bych ráda uvedla některé definice „co je to divadlo“.

První pochází z knihy J.Valenty Kapitoly z teorie výchovné dramatiky, podle něj je divadlo syntetické, časoprostorové, kolektivní umění realizované v přímém styku s diváky, je to členění prostoru a času syntézou pohybu, zvuku a výtvarných prvků.

Další definice je od Z.Bígl z Všeobecné encyklopedie. Pojem divadlo je zde popsán jako specifická umělecká činnost, jejíž podstatou je zobrazování skutečnosti prostřednictvím tělesné aktivity herce. Vzniká na základě dohody mezi herci a diváky o fiktivnosti divadelní reality. Divadelní dílo je ve své podstatě neopakovatelné, vzniká a zaniká během každého představení. Divadlo je dynamický proces, který se uskutečňuje v čase a prostoru jako strukturovaný celek, tvořený syntézou mnoha složek, jejichž počet a postavení se v jednotlivých divadelních inscenacích mění.

Oproti tomu definice P.Pavlovského v Teatrológickém slovníku uvádí:

Divadlo nelze definovat skrze materiál vyjadřovacích prostředků, protože ve sféře umění neexistuje žádný materiál, jehož použití by jednoznačně potvrdilo nebo vyvrátilo jeho divadelní identitu. Jako materiálu se dosti často používá vizualizovaného pohybu hmoty, ale existují i divadla, která nemají ani vizuální a ani pohybovou složku. Zjednodušeně řečeno, každý materiál výrazových prostředků je možný, ale žádný není nutný. Podstatou divadla není užití konkrétního materiálu, jako je tomu u jednotlivých druhů umění, ale živost, autenticita a aktuální kontakt mezi tvůrci a publikem. Jádrem pojmu „divadlo“ je tedy divadelní kontakt, což je podmínka nutná, ale ne vždy dostačující. (11: 69)

Na základě uvedených definic lze tedy stanovit tyto charakteristické rysy pro divadlo:

- kontakt mezi herci a diváky
- zobrazení skutečnosti
- fiktivnost času a prostoru
- dohoda o přistoupení diváků na fikci nastolenou tvůrci divadla
- neopakovatelnost
- užívání nejrůznějších výrazových prostředků

Smyslem divadla profesionálního i amatérského je tedy produkce pro publikum, přičemž se největší důraz klade na uměleckou hodnotu produktu, který vzniká zpravidla nejkratší možnou cestou.

3.1 Profesionálové a amatéři

Rozdíl mezi profesionálním a amatérským divadlem je v první řadě v rozdílném pojetí. Profesionálové mají divadlo jako svou práci, ke které mají odpovídající kvalifikaci a tím by měli dosahovat vyšších uměleckých kvalit. Bohužel to vždy není úplně pravda, jak uvádí Z.Richter ve své knize O divadle (nejen) pro děti, i v tomto oboru hrají velkou roli peníze. Proto se občas stává, především v divadlech pro děti, že jsou představení hrána často pouze jako zajímavý a snadný zdroj příjmů. Amatéři mají divadlo pouze jako svého koníčka a většinou nemají v tomto oboru žádné odborné zkušenosti, avšak v mnoha případech nedostatek vzdělání, profesionality a času vyváží jejich velká zanícenost pro divadlo. Tím se může občas i stát, že amatérská divadla mohou dosáhnout umělecké kvality, což může být dáno také tím, že amatérská divadla bývají osobnější a osobitější. Právě toto osobnější pojetí může převážet u diváka i rovinnu profesionální dovednosti.

Velký přínos má amatérské divadlo také v tom, že se hraje i v poměrně zapadlých místech, kde by jinak byli o kulturu tohoto druhu lidé ochuzeni. V neposlední řadě má amatérské divadlo svůj klad i v možnosti sdružit lidi s podobným zájmem. Tito lidé se bez ohledu na své vzdělání můžou v této oblasti dále vyvíjet a svou tvořivostí se podílet na úspěchu daného souboru. Profesionální i amatérské divadelní soubory se ve své činnosti zaměřují nejen na dospělé, ale také na dětské diváky. A to formou činohry, ale i loutkovou tvorbou.

3.2 Činohra

I. Bečvářová uvádí, že divadelní kořeny sahají do pravěku (vystoupení pravěkých šamanů) a již tehdy mělo význam, který je platný dodnes – zapůsobit na diváka. Skutečné drama (tragédie a komedie) se však zrodilo až ve starověkém Řecku. V tomto období byla vytvořena platná pravidla pro divadelní tvorbu, některé z nich jsou dodržována dodnes.

Hry měly závazný děj, který byl stanoven Aristokratem v jeho díle Poetika. V tomto období byla divadelní tvorba rozdělena na dva žánry:

- **Tragédie** (truchlohra)

Hlavním zdrojem starých řeckých tragédií byly mýty. V této době patřili k nejvýznamnějším autorům Aischylos, Sofokles, Euripides, kteří tvořili podle pevně stanovených pravidel – jednota místa, času a děje (hra musela mít jednu dějovou linii, probíhat na jednom místě a to během dvaceti čtyř hodin skutečného času).

I děj byl závazný, měl šest etap:

- expozici
- zápletku
- kolizi
- krizi
- peripetii
- katastrofu

Tato stavba, jak již bylo uvedeno, byla odvozena podle Aristotelovi Poetiky.

- **Komedie** (veselohra)

Měla stejně platná pravidla jako tragédie, pouze místo poslední etapy – katastrofy se užívalo termínu *zakoňčení*. K významným autorům řeckých komedií patřili Menandros a Aristofanus. Původní starověká komedie byla satirická, děj byl přímočarý a připomínal frašku.

Stanovená pravidla byla dodržována i v římských hrách, ty však už nedosáhly takové velkoleposti jako v Řecku. Ve středověku se tragédiím neholdovalo, upřednostňoval se spíše epos, byla to jakási forma dvorského umění. K tradiční tragédii podle Aristotela se vrátil až klasicismus. V renesanci dochází k velkolepému návratu a oslavě divadelního umění, velkou zásluhu na tom má W. Shakespeare. Ten zcela nedodržoval daná starořecká pravidla, do tragédií vkládal interludia, která byla přímou součástí děje. Jeho hry měly často vážný významový podtext a to i komedie např. Lakomec. Modernější hry už tradiční stavbu příliš nedodržovaly, vkládaly se do ní i nové principy např. J.W. Goethe nebo H. Ibsen.

Výrazu tragédie se dnes používá nejen pro hry, které dodržují starověká pravidla, ale i pro hry s tragickým koncem vůbec. Pro tragické hry se také používá obecnější význam „drama“, z tragédie převzala činohra vážnost tématu a zpravidla společensky závažný konflikt, z komedie všednost tématu a charakterů, popřípadě přítomnost komických prvků. Dominantním znakem tematického okruhu činohry jsou příběhy všedního života a obraz života soudobé společnosti. Důraz je kladen zvláště na psychologii postav. Činohry jsou psány v próze a počítají ve zvýšené míře s citovou působností na diváka.

3.3 Loutkové divadlo

Loutkové divadlo se podobně jako jiné formy divadla vyvinulo z magických obřadů. Často „herec“ používal jakési primitivní masky, která má k loutce již velmi blízko. V některých pohanských obyčejích se setkáváme s loutkami skutečnými např. Morana, která se objevovala v Jarním obřadu. V průvodních obřadech nebylo rozdělení na herce a diváka, to přišlo až později. Starou tradici má loutka i v jiných kulturách než v tradiční naší. Loutky existovaly již ve starém Egyptě a Indii, kde už před naším letopočtem bylo dobře vyvinuté loutkářství se závěsnými loutkami a také stínohry. Hlavní postavou byl tzv. Vidušak, pravzor všech loutkových hrdinů, i českého Kašpárka.

Dlouhou tradici má loutkové divadlo také v Číně, kde se i do současné doby zachovalo několik forem loutkového divadla. Nejvýznamnější jsou čínské stínohry. Také v Japonsku měly loutky svůj nezastupitelný význam, dodnes je známé divadlo bunraku (černě kostýmovaní herci vodí loutky před zraky diváků, zajímavostí je, že jednou loutku vedou tři lidé).

Tradiční loutkové divadlo má na celém světě mnoho podobných rysů. Téměř vždy je ústřední postavou optimistický lidový hrdina, který ve všem vítězí, ačkoli jeho charakter není vždy vzorný. V evropských společnostech mají tito hrdinové již uhlazenější způsoby.

Evropské divadlo má své kořeny již ve starém Řecku, šlo o marionety z hlíny, zavěšené na drátě. Podobné loutky se hojně vyskytovaly i ve starém Římě. Nevíme však, zda tyto loutky sloužily k divadelním představením, či zda byly určeny pouze jako zábavná hračka. Zrod lidového loutkového divadla se datuje do Itálie v 16.stol., kdy byl dán zrod *commedie dell'arte*.

V této době dochází k velkému rozvoji kočovných komediantských společností, které daly vzniknout pouličnímu lidovému divadlu v řadě evropských zemí. Jejich tradiční postavy ovlivnily zrod loutkových hrdinů, kteří se zachovali do dneška např. Pulcinella, Harlekýn (*Arlecchino*), Kasperl (*Kašpárek*) apod. Kromě této jednoduché maňáskové tvorby, která byla velmi populární, dochází k rozvoji divadla marionetového, které předvádělo delší hry, většinou z repertoáru klasických divadel.

Marionetová divadla mají bohatou historii v Německu, Francii, Itálii, Anglii a Rusku. Tyto divadelní loutkové skupiny většinou postupně daly vzniknout profesionální divadelní loutkoherecké scéně.

U nás máme nejstarší záznamy o kočovných skupinách, které provozovaly loutkové divadlo ze 16.stol. Byly to většinou skupiny anglické a italské, později německé. Jejich repertoár se příliš nelišil od repertoáru hereckého divadla. Tyto skupiny většinou působily ve větších městech, až kolem poloviny 18.stol. se postupně přesouvaly na venkov. S tímto přechodem souvisí vznik loutkového divadla hraného v českém jazyce. V tomto období vznikají loutkoherecké rody, některé z nich jsou

známé dodnes. Byli to například Kopečtí, Kočkové, Dubští, Kludští, Kaiserové, Rumlové, Kellnerové atd.

Legendární postavou se stal Matěj Kopecký (1775-1847), působil nejvíce v Jižních Čechách a jeho rod se stal nejstarším a nejznámějším loutkářským rodem. V této době byl repertoár buď převzatý z repertoáru činoherního či operního, ale vznikaly i hry na objednávku. Každý z rodu dodržoval svůj repertoár. Nejtypičtější postavou byl Kašpárek, který vystupoval prakticky v každé hře.

V polovině 19.stol.začal upadat zájem dospělého publika o loutková divadla. Ty se začaly orientovat spíše na děti. Hrály se většinou autorské hry např. Matěj Kopecký vydal dvoudílné dílo „Komedie a hry“.

Popularita loutkového divadla vedla ve 2.pol.19.stol. k zájmu o tradiční loutkářství – marionetové a k zakládání aktivního amatérského divadla. Kromě potřeby tvořit amatérské aktivity si řada příznivců loutek uvědomila, že ohromný vliv loutkového divadla na děti lze využít i pro výchovné a estetické cíle.

Velmi záhy proniklo loutkové divadlo i do škol. Jako průkopník bývá označován Fr. Hauser, který zavedl hrané divadlo do pedagogického ústavu již v r.1852. Za to, že ve školách zdomácnělo, vděčíme ředitelce 1.MŠ v Praze - Karlíně Ludmile Tesařové. V r.1884 zřídila ve své škole první školní loutkovou scénu a to scénu marionetovou s loutkami na drátě. Používala i maňásky, avšak v menší míře. Tesařová založila Karlínskou loutkovou scénu “Dětem pro radost“. Vydává sbírku divadelních her - Dětské loutkové divadlo pro školu i doma (např. Perníková chaloupka, Vodníkova Hanička, Zlá princezna Rosalinda...). Svě zkušenosti Tesařová předává ve svých článcích v časopise Loutkář a v učitelském časopise Škola mateřská. Říká: „*Kdo hraje maličkým dětem, musí se k nim sklonit, vžít se do jejich myšlení a cítění.*“ (Loutkář 1920) Na činnost Tesařové navázala řada dalších učitelek loutkářek např. Ida Jarníková, Baruna Brožová, Miluše Škodová, Marta Řezníčková, Anna Vojkůvková, Marie Hanušová-Žaludová a další. Loutkové divadlo v MŠ prošlo velkým vývojem a je z něj svérázný druh loutkářské činnosti a patří mezi nepostradatelný prostředek výchovné práce.

I.Bečvářová uvádí ve své knize Pracovní listy z dramatické výchovy základní druhy loutek. Základním kritériem pro dělení je způsob vodění.

1) závěsné loutky (marionety)

Vodič je nad loutkou, kterou ovládá pomocí nití na tzv. vahadle. Závěsné loutky jsou starší, dříve byl používán drát, dnes silné nitě, které jsou někdy velmi dlouhé.

2) Spodové loutky (vedené zdola)

Spodové loutky jsou vedené pro práci v MŠ. Spodové loutky dělíme:

a) improvizované (zhotovíme si sami) jsou to např.:

- pěst'ové loutky (hlavu tvoříme složením ruky v pěst, různá poloha mění charakter postavy)
- dlaňové loutky (hraje dlaň)
- rukavicové loutky (doplňky našijeme na rukavice prstovou nebo palcovou)
- tyčové loutky (z vařeček, tyček ...)
- přírodní loutky (z brambor, kůry, šišek, travin ...)

b) plošné loutky

- monolitické (z jednoho kusu)
- s pohyblivým prvkem

Tvoříme je z lepenky, čtvrtky, překližky, pohyblivé části jsou připraveny zvlášť a spojeny jsou nití, nýtem ...

c) prstové loutky

Nejvíce se využívají v MŠ, jsou nejtěsněji spojeny s vodičem. Hlavičku tvoříme např. z kelímku, krabiček, z vaty ...

Rozhraní mezi závěsnými a spodovými loutkami tvoří javajky (hůlková loutka), která navazuje na plastické i plošné loutky. Dnes jsou převážně plastické. Hlava je vedena kolíkem (gapitem), paže jsou ovládány hůlkami (čempurity).

3.4 Divadlo pro děti

Obecně by mělo platit, že dobré divadlo pro děti, by mělo být dobré i pro dospělého. Neznamená to, že bychom měli děti předčasně vtahovat do problematiky dospělých, ale stejně tak by dobré divadlo pro děti nemělo být bráno jako „slabomyslné“, protože děti jsou jiné a ničemu nerozumí.

Děti nejsou z Marsu, nejsou jiný svět a nežádají, abychom pro ně jiný – jejich svět vytvářeli. Chtějí poznat a pochopit to, co je vzrušující na tomto našem společném světě. A poznají-li, že s nimi nehovoříme jako s partnery, že s nimi nehovoříme za sebe a svými slovy, zajímá je „divadlo pro děti“ jen krátce. (12: 64)

Podle Lud'ka Richtera je také velmi důležité věkové ohraničení dětského diváka a právě na základě věku je potřeba mu divadlo přizpůsobit formou i obsahem. Vžít se do myšlení a cítění dítěte příslušného věku a divadelní inscenaci mu uzpůsobit. Měli bychom pamatovat i na jeho možnosti, schopnosti a znalosti.

Dobré divadlo pro děti existuje a to amatérské i profesionální. Ve velkých kamenných divadlech bývá bohužel divadlo pro děti v repertoáru spíše výjimečně. Výjimky však existují i tady, pravidelně na děti myslí v pražském Divadle v Dlouhé, v Západočeském divadle v Chebu, v hradeckém Klicperově divadle apod.

Hojně však na děti myslí v divadlech nezávislých a to např. v plzeňském Divadylku Kuba, v budějovickém Studiu dell arte, v Divadle Studna z Hosína u Hluboké, v Karlovarském Divadle Dagmar, v pražském divadle bratří Formanů, v pražské Divadelní společnosti Kejklíř atd.

Občas, bohužel neprávem, zůstávají v pozadí amatérská divadla, ale i ta dělají výborné divadlo pro děti, které mnohdy trumfnou divadla profesionální. Za všechny bych ráda zmínila např. Svitavský loutkový soubor C, plzeňský loutkářský soubor Střípek, turnovský soubor Čmukaři, Mladá scéna v Ústí nad Labem, Hop-Hop z Ostrova nad Ohří atd. Nevýhoda amatérských divadel je v tom, že „herci“ mají normální zaměstnání a to jim nedovoluje hrát pro děti tak často, jak by si jejich představení zasloužila. Právě v divadle pro děti je to většinou problém, protože nejčastěji děti divadla navštěvují dopoledne, kdy je organizují školy. Další nevýhodou

je, že amatérská a nezávislá divadla nemají stálou scénu, proto nemohou hrát tak často, jak by bylo potřeba.

S profesionálními i amatérskými divadly je možno se setkat na festivalech jako např. Jiráskův Hronov, Šrámkův Písek, Wolkrův Prostějov, Rakovnická Popelka, Dospělí dětem v Havlíčkově Brodě, či Pohádkový mlejnek ve Žďáře nad Sázavou. Často se používá termín dětské divadlo bez jakéhokoliv rozlišení. Zda ho hrají dospělí dětem, či ho hrají děti, většinou též dětem. Podle Z.Richtera je lepší rozlišovat dětské divadlo na divadlo pro děti a divadlo hrané dětmi.

3.5 Divadlo hrané dětmi

Jde o svébytný druh divadelního umění, které provozují děti pod vedením dospělého při školách, divadlech či různých zájmových kroužcích. I v tomto případě jde o vědomé směřování k divadelnímu tvaru, v případě dětského dramatického projevu však nejde o uměleckou tvorbu založenou na zvládnutí herecké techniky, ale spíše o využití vlastních výrazových prostředků při vytváření dramatické postavy. Při práci s dětmi je třeba respektovat jejich věk, schopnosti, psychologické zvláštnosti a vědomou charakterizaci. To znamená záměr „být někým jiným“, u dětí se podle B.Waye člení do čtyř stádií.

- Intuitivní zkoumání postav z fantazie, obrazotvornosti a vnitřního světa dětí
- Převážně neuvědomované zkoumání postav z fantazie i skutečného světa
- Počátky zkoumání příčin a následků jednání postav
- Zkoumání vnitřních příčin a následků, vnitřních motivací jednání postav

Uvedeným stádiím charakterizace odpovídají tři základní typy dramatického projevu podle E.Machkové. A to typ znakový (první dvě stádia), typový a civilní. Znakový dramatický projev vychází z konvencí dětské symbolické hry. Dítě při hře používá zástupného gesta, znaku, které umožňuje zjednodušit lidský projev na charakteristický prvek, popřípadě předvést i abstraktní pojmy a vlastnosti. Jakmile se dítě začne zajímat o motivaci jednání postav a hledá způsob, jak by asi jednalo na místě své postavy, připojuje se ke znakovému projevu typový. Dítě ztvárňuje své postavy jako typy, jednoznačně hodné, zlé, hloupé apod. Civilní projev se blíží hereckému, ale

vychází z dětského zaujetí hrou a je proto přirozený a uvolněný. Snaha o nápodobu profesionálního divadla není namístě. Práce v dětském kolektivu je založená na společné tvorbě, pedagog především usměrňuje podněty dětí, motivuje k novému přehrávání a pomáhá fixovat zdařilé výsledky tvořivé hry a improvizace.

D. Špalková zastává názor, že dítě je schopno být autentické ve svém hereckém výkonu, má-li možnost sdělit a vyjádřit situace a charaktery, které jsou mu blízké. Nedostupné jsou pak pro dítě situace a charaktery, které si dítě samo emocionálně neprožilo. Podle autorky jsou herecké zákonitosti tvorby stejné u dětí i u dospělých. Děti jsou však na jiné rovině a úrovni. Podle M.Slavíka má práce na divadelní inscenaci v rámci dramatické výchovy důležitou funkci. Děti se mohou podílet na výtvarných činnostech spojených s přípravou divadelní hry např. výrobou rekvizit, kulis či kostýmů. Podílí se také na její hudební složce, hra na nástroj, živý zpěv apod. Divadelní hra umožňuje ověřovat své výsledky práce před diváky, upevňuje vztahy v souboru a celkově posouvá dovednosti a schopnosti zúčastněných dětí. Veřejná vystoupení na soutěžních přehlídkách (Wolkrův Prostějov, Šrámkův Písek) umožňují srovnání úrovně jednotlivých souborů a přinášejí tak zpětnou vazbu.

Častou a velmi náročnou prací je autorské divadlo. Dramatický text vzniká přímo v konkrétním kolektivu ve spolupráci se členy souboru. Dalším postupem je adaptace již existujícího literárního díla. Podstatou dramaturgie je převedení literárního díla do divadelního tvaru. Předloha by proto měla obsahovat dramatické situace a ústřední konflikt.

Dětské divadelní aktivity by měly vycházet ze spolupráce dětí a režiséra (učitel, vedoucí), na něm zůstává, aby řídil práci členů souboru a s využitím svých zkušeností vybíral z jejich nápadů a podnětů. Metody dramatické výchovy umožňují, aby děti dospěly k výslednému divadelnímu tvaru, nikoliv na základě mechanické nápodoby, ale vlastním prožitkem a přirozeným objevováním.

V divadle hraném dětmi je kladen především důraz na proces tvorby, tedy činnosti a prožitky s nimi souvisejícími jako s prostředkem vzdělávání a výchovy dítěte. Zkušenosti, které dítě v procesu tvorby v divadelním představení nasbírání, rozvíjí především jejich soustředění, spolupráci s ostatními a uplatnění vlastních nápadů.

3.6 Divadlo a dramatická výchova ve vzdělání

Divadlo je jedním z hlavních inspiračních zdrojů dramatické výchovy. Přestože oba obory kráčí svou vlastní cestou, mají mnoho společného. Překrývají se v historii, terminologiích a používají i mnohdy podobné metody. Smyslem divadla je sdělování určité skutečnosti divákovi, cílem je zpracovat dramatický text do jevištní podoby a prostřednictvím hry ho zprostředkovat divákovi. Dramatická výchova (tvořivá i výchovná) je pedagogická disciplína, jejíž hlavní metodou je dramatická hra a improvizace. Smyslem dramatické hry je působit přímo na jejího účastníka a všestranně rozvíjet jeho osobnost.

Josef Valenta ve své knize *Metody a techniky dramatické výchovy* definuje dramatickou výchovu.

Dramatická výchova je systém řízeného, aktivního, sociálně-uměleckého učení dětí či dospělých, založených na využití základních principů a postupů dramatu a divadla, limitovaných výchovnými a uměleckými požadavky na straně jedné a individuálními i společenskými možnostmi dalšího rozvoje zúčastněných osob na straně druhé.

(19: 27)

V knize *Úvod do studia dramatické výchovy* E.Machková uvádí, že dramatická výchova je založená na prozkoumávání, poznávání a chápání mezilidských vztahů, situací a vnitřního života lidí současnosti i minulosti, reálných i fantazií vytvořených. Je to proces, který může, ale nemusí vyústit v představení. Cíle dramatické výchovy jsou pedagogické, prostředky dramatické. Dramatická výchova je školním předmětem, či zájmovou aktivitou, jejíž postupy mohou sloužit i jako metoda vyučování jiným předmětům.

Dramatická výchova ve vzdělávání vznikla po druhé světové válce ve Velké Británii, zakladatelem výchovného dramatu je Peter Slade, jeho následovník je Brian Way, který na něj navázal v 60. letech. Vzniká tak vyhraněný směr založený na využití dramatických prvků ve vzdělání, vychází z toho, že dítě toho hodně ví, jen je potřeba mu dát patřičný podnět. Drama vyučování obohacuje a doplňuje.

V 80. letech byla dramatická výchova zařazena do MŠ, a byla začleněna do oficiálních programů práce v MŠ. Po roce 1990 vstoupila dramatická výchova do učebních plánů a stala se součástí RVP PV a ŠVP PV.

Užití divadelních prvků v předškolním vzdělávání by mělo vést k přirozeným činnostem, které budou podporovat osobnostní a sociální rozvoj dítěte. Utvářejí dovednosti a rozvíjejí jejich schopnosti potřebné pro budoucí život, jako např. úcta k životu, lidem a zvířatům, vnímání svého těla, upevnění zdravého sebevědomí a sebedůvěry, naslouchání a empatie. Nebát se vyjádřit své myšlenky, spolupracovat s ostatními a respektovat se navzájem.

Prvky divadelního umění lze v mateřské škole použít hlavně formou dramatické výchovy, protože se jedná o systém sociálně-uměleckého učení, které je cíleně zaměřené k rozvoji osobnosti dítěte, prosociálního chování a uměleckému rozvoji.

3.7 Konzumní a medializované dětství

Média, od televize po počítač, znamenají bezesporu obohacení našeho života. Díky nim se zdá prakticky vše možné, i nejdlejší končiny jsou nadosah, události jsou nám zprostředkovány prakticky okamžitě. Význam času a prostoru se vlastně stává relativním.

Bohužel je to však jenom půlka pravdy. Tou druhou je, že díky médiím se dítě stává na tomto druhu „zábavy“ zcela závislé. Média masivně ovlivňují celou skladbu dne dětí, jejich zájmy, chování, vzory a vztahy k ostatním. Tato závislost má negativní vliv na utváření pozornosti, a hodnotové orientace. Dochází k narušení hodnot osobních zážitků, děti ztrácejí zájem prožívat svůj reálný život, ale dávají přednost zážitkům, které zprostředkují média.

Dalším problémem způsobeným přílišnou medializací je řeč. Děti dnes mají velké problémy hovořit rozvinutou spisovnou češtinou a dochází tak k používání řeči odposlouchané, kde bývají časté pouze primitivní dialogové obraty.

Současné dítě podle Z.Helluse je již od útlého věku vystaveno nejen působení médií, ale i díky velkému množství reklam, také konzumnímu životnímu stylu. Tento styl má neblahé dopady na utváření sociálních vztahů, dochází tak často i k diskriminaci, často až k šikaně. Což bohužel vede i k specifickým zásahům výchovných pedagogů.

Právě divadlo je jednou z možností, která nám pomáhá toto konzumní a medializované dětství alespoň mírně odsunout a pomoci tak k řešení již uvedených problémů. Divadlo je totiž obrazem vztahů, chování a jednání lidí. Schopnost vytvářet vztahy je jednou z nejsilnějších zbraní divadla. Divadlo je samo o sobě také konkrétním projevem jazyka a literatury ve všech vrstvách. Je také konkrétním činem výtvarným, hudebním a pohybovým.

Nejdůležitějším přínosem divadla je setkání herců, hudebníků s diváky, kteří tak společně prožijí čas spolu strávený. Vytvoří si tak neopakovatelné chvíle, kdy mohou společně naslouchat, odpovídat i komunikovat. Tuto jedinečnost nám nemůže televize, film ani video nikdy nahradit. Divadlo je vzácnost, událost, je to svátek, který se už nikdy nebude opakovat úplně stejně, protože se odehrává tady a teď a je závislé na momentálních událostech a souvislostech, na publiku, na hercích, na náhodě, na štěstí a přízni okolností. Divadlo je neopakovatelné a proto by mělo být v našem životě nepostradatelné.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu v praktické části bakalářské práce je zmapování užití divadelních prvků ve vzdělání předškolního věku z pohledu mateřské školy a rodiny.

2 Předpoklady

Výzkumem praktické části byly ověřovány požadavky, které má na divadlo pro děti předškolního věku rodina a mateřská škola a dále byl ověřován předpoklad, že dítě již v předškolním věku rozlišuje dobro a zlo.

Ověřované předpoklady

P1 - předpokládám, že pozitivní vliv divadla na dítě je vnímán jako významný.

P2 - předpokládám, že je od divadla očekáváno, že rozvíjí fantazii dítěte předškolního věku.

P3 - předpokládám, že se mateřská škola podílí více než rodina na rozvíjení dítěte divadelními prvky.

P4 - předpokládám, že dítě předškolního věku umí rozlišit v divadelním představení dobro a zlo

3 Charakteristika zkoumané skupiny

Výzkum byl realizován formou rozhovoru a formou pozorování. Při rozhovoru tvořil výzkum vzorek patnácti učitelek mateřských škol. Všechny oslovené měly minimálně středoškolské vzdělání s maturitou a pracovaly již delší dobu v mateřské škole. Věkový průměr dotazovaných byl 35 let. Oslovené respondentky byly z různě velkých měst z celé republiky.

Druhou částí oslovených byl vzorek patnácti rodičů dětí předškolního věku. Z toho bylo třináct žen a dva muži. U dotazovaných rodičů převažovalo vzdělání středoškolské s maturitou a to u devíti osob, čtyři osoby měly VŠ a dva odborné bez maturity. Věkový průměr u dotazovaných rodičů byl 33 let. Všichni dotazovaní rodiče byli z menšího města, s počtem obyvatel od 2000-3000. Pozorování jsem prováděla ve skupině dětí z mateřské školy ve věku 3–6 let.

4 Metody pedagogického výzkumu užití v bakalářské práci

4.1. Metoda rozhovoru

Protože se rozhovor stal mým stěžejním pilířem ověření výzkumného cíle, přikládám zde několik definic, jak tomuto termínu porozumět.

Rozhovor je metoda, jejímž účelem je shromáždit data o pedagogické realitě, která spočívá na verbální komunikaci respondenta a pracovníka. Metoda rozhovoru patří k nejobtížnějším diagnostickým postupům. Používá se v případech, že hledáme odpovědi a konkrétní otázky, ty mohou mít často i důvěrný charakter. Je potřeba si předem rozmyslet téma a důvod rozhovoru, s dotazovaným jednat jako s partnerem a na závěr shrnout zjištěné poznatky. (17: 159)

Při rozhovoru je důležité soustředit se na verbální a na neverbální projevy. Je potřeba si uvědomit nejčastější chyby, kterých je možno se při vedení rozhovoru dopustit. Je to většinou naše vlastní netrpělivost, nejasná formulace otázek a příliš autoritativní vedení rozhovoru. Při osobním rozhovoru je nutné dbát na navazování atmosféry plné důvěry a pohody, ve které se bude respondent cítit přirozeně.

Při svém výzkumu využívám právě osobního rozhovoru, podle P.Gavory je velmi důležité vytvoření pozitivní atmosféry a přátelského vztahu, protože osobní rozhovor je vhodný spíše ke kvalitativnímu výzkumu. Právě zde nejde ani tak o počet respondentů, jako spíše o obsah sdělení.

4.2. Metoda pozorování

Při svém výzkumu jsem prováděla i metodu pozorování. Ráda bych uvedla některé její charakteristiky.

Metoda pozorování má vždy výběrový charakter. Výběr materiálu je prováděn s ohledem na stanovený cíl výzkumu tak, aby byl naplněn požadavek jeho úplnosti. Její meze jsou vždy přesně stanoveny. Jejími hlavními rysy jsou plánovitost a systematičnost, ale také objektivnost. Je potřeba vycházet z těchto předpokladů, což je přesné určení co má být pozorováno, jak budou pozorované jevy a procesy registrovány, jak budou získané hodnoty analyzovány a hodnoceny. (14: 11)

Ve své práci jsem používala pozorování zjevné přímé a krátkodobé.

5 Prováděný rozhovor

Při rozhovoru mi učitelky z mateřských škol a rodiče předškolních dětí odpovídali na tři stejné otázky.

1. *Myslíte si, že má divadlo vliv na vývoj dítěte předškolního věku? Jaký?*
2. *Podílíte se nějakou formou vy sami na zprostředkování divadelních prvků dítěti?
Jakým způsobem?*
3. *Co očekáváte od dobrého divadla pro děti?*

6 Vyhodnocení rozhovorů

Otázka č.1

Myslíte si, že má divadlo vliv na vývoj dítěte předškolního věku? Jaký?

Předškolní pedagogové

Z provedeného výzkumu ve skupině předškolních pedagogů vyplývá, že divadlo má vliv na dítě předškolního věku, tento vliv podle průzkumu je jednoznačně pozitivní, protože divadlo ovlivňuje celou osobnost dítěte předškolního věku, ve všech jejích složkách. Kladnou odpovědí na otázku, zda divadlo ovlivňuje vývoj dítěte, odpovědělo všech patnáct oslovených respondentek.

Rodiče dětí předškolního věku

Z výzkumu rozhovoru ve skupině rodičů také vyplývá, že rodiče očekávají od divadla, že má pozitivní vliv na dítě předškolního věku. I zde se vyslovili respondenti pro vliv pozitivní. V této skupině, nebyly odpovědi tak jednoznačné, jako ve skupině pedagogů. Na otázku, jaký konkrétně má divadlo vliv, tři oslovení respondenti odpověděli, že neví. Všichni ostatní odpověděli, že divadlo ovlivňuje osobnost dítěte pozitivně.

Závěry vyplývající z vyhodnocení otázky týkající se vlivu divadla na předškolní dítě

Na základě provedeného výzkumu jsem došla k závěru, že od divadla je jednoznačně očekáván pozitivní vliv na utváření osobnosti dítěte předškolního věku ve všech jeho oblastech. Z tohoto předpokladu jsem při rozhovorech vycházela, ověřovala jsem si, ale jaké konkrétní prvky oslovení respondenti vidí jako stěžejní.

V první řadě byl u většiny dotazovaných uveden rozvoj poznání, estetického citění, vnímání, komunikace, představivosti a fantazie. Někteří respondenti uváděli také, jako pozitivní stránku divadla možnost pobavení a zábavy, ale také kulturní návyky a zážitky. Z výzkumu také vyplývá, že předškolní pedagogové mají svůj názor na dané téma vytvořen, což je podle mého názoru dáno tím, že se orientují v problematice.

Otázka č.2

Podílíte se nějakou formou vy sami na zprostředkování divadelních prvků dítěti? Jakým způsobem?

Předškolní pedagogové

Z výzkumu u dotazované skupiny pedagogů jednoznačně vyplývá, že se v mateřské škole poměrně výrazně nechávají pedagogové ovlivňovat při výchově a vzdělávání, ale i při volných činnostech, prvky z divadla. Využití divadelních prvků je poměrně komplexní a to od docházení do kamenných divadel, přes návštěvy divadelních skupin v mateřských školách, až po využití divadelních prvků a metod při vzdělání, hře, činnostech.

Rodiče dětí předškolního věku

Ve skupině rodičů je na první pohled patrné, že výzkum dopadl v tomto bodě zcela odlišně, než ve skupině dotazovaných pedagogů. Z patnácti oslovených respondentů pouze čtyři odpověděli, že s dětmi divadla navštěvují, či jinak jim zprostředkovávají prvky divadelní tvorby. Zbytek dotazovaných odpověděl záporně, že s dětmi do divadla nechodí. Jako důvod dotazovaní uváděli, že se jim na návštěvy divadel zdají ještě děti malé. Připustili však možnost, že začnou divadla navštěvovat, či jinak budou své děti rozvíjet touto formou. Pouze ve dvou případech byla odpověď nepřipouštějící ani v budoucnu jinou situaci, to znamená, že oslovení nemají o divadelní umění zájem vůbec.

Závěry vyplývající z vyhodnocení otázky týkající se své vlastní aktivity při zprostředkování divadelních prvků dítěti.

Na základě provedeného výzkumu lze utvořit závěr, který potvrzuje mojí hypotézu, že mateřská škola podstatně více ovlivňuje děti v oblasti divadelního umění než rodiče. V mateřské škole pedagogové používají velkou škálu postupů, které jsou ovlivňovány divadlem a dramatickou výchovou. Na základě rozhovorů také vyplývá, že poměrně všechny oslovené respondentky ze skupiny pedagogů jezdí s dětmi do profesionálních divadel, či divadelní skupiny dojíždí se svým představením přímo do mateřských škol. V tomto případě se jedná vždy o loutková divadla.

Z výzkumu skupiny rodičů vyplývá, že oni sami se podílejí na zprostředkování divadelního umění dětem, poměrně malou měrou. Z vyhodnocených odpovědí vyplývá, že většina rodičů považuje své děti ještě za malé, proto do divadla nechodí. Nevylučují však, že v budoucnu se situace změní. Na základě odpovědí této otázky mě velmi zaujala skutečnost, že ačkoliv většina rodičů si myslí, že divadelní prvky pozitivně ovlivňují dítě předškolního věku, tak téměř nikdo divadlo s dětmi nenavštěvuje. Z mého pohledu je problém možná v nedostatečné nabídce divadel pro děti, protože jen velmi málo divadel má ve svém repertoáru hry pro děti. Navíc jsou bohužel divadla pouze ve větších městech a hostovat se hrami pro děti většinou vůbec nejedí. Nemyslím si však, že je to hlavní důvod proč rodiče s dětmi divadla navštěvují tak málo. Podle mého názoru je to dáno celkovým postojem naší současné společnosti ke kultuře vůbec.

Divadelní prvky lze dítěti přiblížit i jinými, dostupnými formami. I doma lze dítě ovlivňovat dramatickými prvky či jiným způsobem, např. dramatizací pohádek, hraní loutkového či maňáskového divadla a podobně. V současné době se mi jeví jako největší zprostředkovatel dramatického umění v rodinách televize. Vnímání její produkce dětmi má však zcela jiné charakteristiky než účast na živém divadelním představení (pasivita dítěte, absence přímého kontaktu s divákem atd.). Z tohoto důvodu jsem televizní produkci do svého výzkumu vůbec nezahrnula.

Závěrem bych ráda uvedla, že vidím jako velmi pozitivní fakt, aktivní působení pedagogů z mateřské školy na děti divadelními či dramatickými prvky.

Otázka č. 3

Co očekáváte jako předškolní pedagog /rodič/ dítěte předškolního věku od dobrého divadla pro děti?

Předškolní pedagogové

Na základě výzkumu dotazovaných pedagogů je patrné, že mají jednoznačně utvořený svůj názor, jak má vypadat dobré divadlo pro děti. U všech dotazovaných respondentů docházelo k prolínání jednotlivých odpovědí, jak by mělo dobré divadlo vypadat. Převažovaly odpovědi, že dobré divadlo by mělo děti zaujmout, poučit a přinést obohacení v oblasti estetické, komunikativní, ale i výchovné a vzdělávací. Divadlo by mělo také rozvíjet fantazii a představivost dětí.

Rodiče dětí předškolního věku

Z výzkumu ve skupině rodičů vyplývá mírně odlišný názor na to, jak by mělo dobré divadlo pro děti vypadat. Rodiče jednoznačně očekávají od divadla zábavu a pobavení. Někteří rodiče odpověděli, že dobré divadlo by mělo přinést dětem i poučení a rozvoj fantazie, vnímání a kulturního citění. Z výzkumu je patrné, že rodiče většinou od divadla neočekávají žádné výchovné či vzdělávací prvky, ale spíše žánr humorný, zábavný, jednoduchý a krátký.

Závěry vyplývající z vyhodnocení otázky týkající se představy, co očekává předškolní pedagog a rodič dítěte předškolního věku od dobrého divadla pro děti.

Na základě výzkumu rozhovorů s pedagogy i rodiči lze utvořit poměrně jednoznačný závěr. Obě skupiny respondentů očekávají od dobrého divadla pro děti humor, zábavu a poučení. Dále se pak požadavky obou skupin mírně liší. Je patrné, že názory na očekávání, co má divadlo přinášet, ovlivňuje vzdělání, kvalifikace a všeobecný přehled oslovených respondentů. Pedagogové, kromě již zmíněného považují za samozřejmé od divadla i prvky výchovné a vzdělávací, a aby působilo na rozvoj celkové osobnosti dítěte. Rodiče očekávají většinou zábavu a někdy blíže nespecifikovatelná poučení.

7 Závěr vyplývající z prováděných rozhovorů

Na základě zjištěných skutečností z provedeného výzkumu vyplývá, že obě skupiny oslovených respondentů očekávají od divadla, že by mělo dětem předškolního věku přinášet zábavu, humor, ale i prvky vzdělávací a výchovné. Působit tak na celkový rozvoj osobnosti dítěte. Byl tak ověřen předpoklad, že jak rodiče, tak i pedagogové vnímají pozitivní vliv divadla jako významný. Druhý předpoklad, že divadlo rozvíjí fantazii dětí, byl také výzkumem potvrzen. Ve skupině předškolních pedagogů se pro příznivý rozvoj fantazie divadelními prvky vyslovilo deset respondentů z patnácti oslovených a ve skupině rodičů předškolních dětí odpovědělo pro devět respondentů z patnácti oslovených. I předpoklad číslo tři byl potvrzen, tentokrát téměř jednoznačně. Předpokládala jsem, že se mateřská škola podílí více než rodina na rozvíjení předškolního dítěte divadelními prvky. Ve skupině předškolních pedagogů odpovědělo všech patnáct oslovených respondentek, že používají prvků divadelního umění, při své práci v mateřských školách. Z oslovených rodičů pouze čtyři z patnácti odpověděli, že s dětmi chodí do divadla a také jinými divadelními prvky své děti ovlivňují. Podle mého názoru je tento stav ovlivněn tím, že jsem dělala průzkum na malém městě, kde je špatná dostupnost divadelního umění i pro dospělé, natož pro děti. Do města divadelní soubory prakticky nejezdí vůbec a nejbližší stálá divadelní scéna je vzdálená 40 km. Navíc ve svém repertoáru nemá skoro žádnou nabídku her pro děti. Na základě informací, které mi sdělily kolegyně – učitelky z mateřských škol, které jsou z větších měst, vyplývá, že zde není situace s navštěvováním divadla dětmi s rodiči, tak kritická. Většina dětí předškolního věku navštěvuje divadlo pravidelně. Proto je podle mého názoru tato situace individuální, je závislá na velikosti měst a dostupnosti divadelních scén. Nemyslím si však, že špatná návštěvnost divadel rodičů s dětmi je závislá pouze na špatné nabídce, či dostupnosti. Podle mého názoru je nezájem o tuto oblast umění dán i celkovým postojem současné společnosti. Kdo opravdu chce divadlo, ať již sám nebo s dětmi navštívit, vždy má spoustu možností vhodné a zajímavé představení najít. Je však potřeba této snaze věnovat trochu svého času a úsilí.

8 Prováděné pozorování

8.1. Návštěva divadelního představení s dětmi z mateřské školy

Navštívila jsem spolu s dětmi z mateřské školy divadelní představení, které se hráli žáci 7. a 8. Třídy Základní školy. Jednalo se o ztvárnění pohádky „Drak pro princeznu“, jejímž námětem byla krátká pohádka v časopise. Dramatickou úpravu provedly učitelky českého jazyka ze Základní školy. Celou pohádku upravily do podoby tradiční klasické české pohádky. Protože se jednalo o pohádku hudební, zvolily učitelky hudbu reprodukovanou. V ZUŠ nahrála jejich kolegyně hudební výchovy jednoduchou hudbu na motivy lidové písničky. Hudební nahrávka se skládala z nástrojů, které měly v pohádce svou roli. Hudba byla příjemná a melodická. Některé děti si ji pobrukovaly ještě cestou do mateřské školy.

Pohádka byla určena pro všechny věkové kategorie. Dopolední představení bylo věnováno dětem z mateřské školy a ze základní školy. Večerní představení pak patřila rodičům, prarodičům, příznivcům divadla a dětem, kterým se dopolední představení líbilo, a přišli ještě jednou.

8.2. Děj pohádky

Jak sám název napovídá, jde tu o pohádkovou bytost, okolo které se rozvíjí děj. Aby mohla královna provdat svojí dceru Žofinku, království nutně potřebuje draka. Draka s mnoha hlavami, chrlící oheň a páru, draka, který žere princezny. S takovým drakem, by potom svedl urputný souboj statný princ, který by draka přemohl a dostal tak půl království a princeznu k tomu. Ale vše je jinak. Království draka nemá, královna Valérie I. Dobrotivá je nešťastná, princezna pláče, z královských oken jsou spuštěny černé šály a všude vládne ticho a smutek.

Ochotné a pohotové dvorní dámy poradí královně, že Ježibaba, která sídlí nedaleko, vhodného draka má. S Ježibabou je však těžké pořízení. Královna si stýská pomyslením, že Žofinka zůstane na ocet. V tom na zámek přichází čtyři muzikanti a ochotně se přihlásí, že draka pro princeznu ukradnou. Tento plán se nezdaří. Ježibaba je

zlostí bez sebe, když zjistí, že muzikanti chtěli draka unést. Muzikant František navrhne Ježibabě úmluvu. Když jim dá jedno dračí vejce, budou se o něj na zámku pečlivě starat. Stane-li se s ním něco, či se drak nevylíhne, zůstane u Ježibaby celý rok ve službě.

Na zámku je velké očekávání ve velkého, ukrutného, zlého draka. Avšak z vejce se vyklubou malá dračice „Barrborrrka“. Namísto princezny, žere šlehačku, je přítulná a hravá. Po aktivní jiskřičce, natož dýmu, ani památky. Královna je opět zoufalá. Posílá muzikanty zpět pro jiné vejce. Ti jich ukradnou hned několik, což Ježibabu tak rozčílí, že probudí draka Jonáše a pošle ho na zámek, aby tam se všemi zatočil.

Když na zámku vidí, že se blíží drak Jonáš s Ježibabou, vědí, že je zle. Muzikant, jménem František neváhá ani chvíli. Odvážně se postaví drakovi a připraví se k souboji na život a na smrt za princeznu Žofinku. Když drak doletí ke královskému oknu, kde spatří Barborku, zapomeneme na oheň, páru a na to, že se má pomstít, do Barborky se zamiluje a rázem je po souboji. František dostane za ženu Žofinku a drak Jonáš odletí i s Barborkou do své dračí sluje. V království je vše zase jak má být. A jestli ještě nezemřeli, tak spokojeně žijí dodnes.

Velký důraz byl v pohádce kladen obzvlášť na jednu postavu, tou byla pohádková babička, která přišla hned v úvodu, aby dětem vyprávěla pohádku, o království, které bylo za devaterými horami, za devaterými řekami. Po každé, když začala vyprávět, jí vyrušili muzikanti, kteří postupně přicházeli a ptali se jí, kudy vede cesta do zámku. Babička se objevila se svým začátkem pohádky ještě 3x, vždy při výměně scény. Aby více charakterizovala svou roli babičky, pletla velmi dlouho šálu, která zaplňovala celou předscénu. Tato předlouhá šála byla ve svém námětu naplno využita. Vždy, když muzikanti šli na zámek nebo dračí sluji se do této šály babičce zamotávali. Celá předscéna byla plná pohybu a děje, jak se každý jiným způsobem do šály zaplétal. Děti se na tuto část děje těšily, hlavně když po chvíli pochopily, že takto začne každý obraz. Radostně dávaly najevo, že se jim to velmi líbí.

8.3 Pozorování dětí v divadle

Děti byly z počátku tiché, pozorně sledovaly začátek pohádky. Dobře vnímaly postupný příchod muzikantů. Každý z nich představoval určitý hudební nástroj (flétna, buben, klarinet, housle). Nástroje hrály jen obrazně, jen muzikant, který hrál na klarinet, hrál živě. To děti upoutalo, některé děti začaly i tleskat. Pak jejich zájem mírně opadl, protože se na scéně odehrával delší dialog, který měl za úkol posunout děj dopředu. Děti ze základní školy zůstaly pozorné, ale pro děti z mateřské školy byl tento dialog poněkud náročný na porozumění. Vše se změnilo, když přišla na scénu dračí sluj se spícím drakem. Děti zpozorněly a dokonce pokřikovaly: „Hele drak“, „Paní učitelko, ten drak má ovázanou pusu“, což byla pravda, protože draka bolel zub. Když přišla Ježibaba, která mluvila velmi jasně a zřetelně a chvílemi i zvýšila zlostně hlas, děti na tuto scénu reagovaly velmi zřetelně. Seděly doslova bez hnutí. Protože pohádka trvala necelou hodinu a bylo v ní mnoho dramatických okamžiků, děti vydržely být po celou dobu pozorné a zaujaté.

Cestou do mateřské školy si pak vzájemně sdělovaly své zážitky. V mateřské škole jsme namalovaly obrázky z této pohádky a jako reakci na shlédnuté představení jsem položila dětem tyto otázky:

„S kým bys chtěl kamarádit?“

„S kým bys nechtěl kamarádit?“

„Jak se ti pohádka líbila?“

Některé obrázky jsou přiloženy v obrazové příloze.

9 Vyhodnocení pozorování

S kým byste chtěli kamarádit a s kým ne?

S kým ANO

S kým NE

Verunka 4 roky:	S princeznou	S drakem Jonášem
Sofinka 5 let:	S dámou v modrých šatech	S čarodějnicí
Vašík 5 let:	S drakem Jonášem	S tlustou královnou
Vojtík T. 5 let:	S čarodějnicí	S drakem Jonášem
Vojtík Š. 5 let:	S hudebníkama	S čarodějnicí
Mirečka 5 let:	S princeznou	S drakem Jonášem
Matýsek 5 let:	Chtěl bych kamarádit se všemi, protože ti ostatní, co bych s nima nekamarádil, by byli smutní	
Viktor 5 let:	S drakem Jonášem	S tlustou královnou, takhle přeci královny nevypadají!
Janička 4 roky	S princeznou, muzikantem a s Barborkou	S drakem Jonášem
Tomášek 4 roky	S drakem Jonášem	S tou ukřičenou Ježibabou
Honzík 6 let	S drakem Jonášem	S Ježibabou
Petruška 3 roky	S Barborkou a princeznou	S čarodějnicí
Pavlík 5 let	S drakem Jonášem	S tou tlustou královnou
Ondra 4 roky	Radši se všema, aby nikdo nebyl smutný	
Petřík 6 let	S drakem Jonášem	S královnou
Anička 4 roky	S princeznou	S ježibabou
Verunka 4 roky:	S princeznou a muzikantama	S drakem Jonášem
Janička 5 let:	Se všema	
Pavlík 5 let:	S drakem Jonášem	S královnou
Jiřík 5 let:	S čarodějnicí a drakem Jonášem	S princeznou
Milánek 5 let:	S hudebníkama	S čarodějnicí
Pavlinka 5 let:	S princeznou	S drakem Jonášem
Terežka 5 let:	S drakem Jonášem	S Ježibabou
Martínek 5 let:	S drakem Jonášem	S Ježibabou
Janička 4 roky	S princeznou, muzikantem a s Barborkou	S drakem Jonášem
Tomášek 4 roky	S drakem Jonášem	S tou ukřičenou Ježibabou
Honzík 6 let	S drakem Jonášem	S Ježibabou
Petruška 3 roky	S Barborkou a princeznou	S čarodějnicí
Pepíček 5 let	S drakem Jonášem	S královnou
Lukáš 4 roky	Radši se všema, mě se líbili všichni	

Z provedeného výzkumu vyplývá, že u dětí jsou jiná kritéria hodnocení než u nás dospělých. Hodně záleží na prvním dojmu, na sympatičnosti, či nesympatičnosti herce. Na gestech, projevu a celkovém vzhledu postavy. Hlavně u holčiček hrály roli i kostýmy. Ve většině případů děti odpověděly na otázku, s kým by se nechtěly kamarádit, že buď s čarodějnící, nebo s drakem, což jsou postavy záporné. Že se v této kategorii umístila několikrát i královna Valérie Dobrotivá, která při tom byla opravdu hodná, zapříčinilo nejspíš to, že ji hrála poněkud razantnější a poměrně nahlas mluvící dívka robustní postavy. Na otázku s kým by se kamarádit chtěly, děti odpovídaly různě. Nepřevažovaly postavy kladné, děti ve čtrnácti případech odpověděly, že by se chtěly kamarádit i s drakem Jonášem, což byla postava záporná. Pravdou však je, že i zlý drak Jonáš se na konci pohádky napravil, když se zamiloval do dračice Barborky a odmítl ublížit muzikantovi. Děti poznaly, že Jonáš není tak zlý, jak se zdál, ale díky Barborce se napravil a stal se hodným drakem.

10 Závěr vyplývající z prováděného pozorování

Z pozorování dětí v divadle lze ověřit předpoklad, že děti již v předškolním věku umí rozpoznat dobro a zlo. A to i tehdy, když dobro, tak jak to v pohádkách bývá, zvítězí až na samém konci. Bylo to zřejmé hlavně v tom, že skoro polovina dětí, by si za kamaráda vybrala draka Jonáše i přestože byl skoro celou pohádku zlý. Děti tak na základě této skutečnosti měly možnost pochopit fakt, že každý má šanci se napravit a začít znovu. A to nejen v pohádce, ale i v reálném životě.

Děti dokázaly již během představení spontánně ohodnotit, které pasáže se jim líbily, jak bylo zřejmé hlavně u komických gest a vtipných textů. Svou roli hrálo u dětí i hezké oblečení, úsměv, sympatický hlas a vystupování, ale také barevnost a pestrost celé scény. Příznivě na děti působila i doprovodná hudba, obzvláště hra na živý nástroj, byla pro ně doslova zážitkem.

Na základě pozorování se přikláním k teorii Z. Richtera, že divadlo pro děti by mělo být uzpůsobeno věkové kategorii dětí. Některé pasáže byly pro děti z mateřské školy příliš dlouhé a ne dobře pochopitelné. Děti ze základní školy tyto pasáže chápaly dobře a bavily se u nich.

Podle mého názoru pohádka obsahovala také důležitý prvek dobrého divadla pro děti a to, že dobré divadlo pro děti, by mělo být dobré i pro dospělého. Tento fakt jsem si ověřila při večerním představení, které jsem navštívila s celou rodinou ještě jednou. Po celé představení jsem se bavila a dovoluji si říct, že i všichni ostatní a to nejen diváci, ale i hrající děti. Na nich bylo vidět, že jsou dobrý kolektiv, který je svou činností plně zaujatý. Snad proto byla pohádka sehrána velmi kvalitně, děti ke hře přistupovaly takřka profesionálně, přitom však nenásilně a přirozeně. Sama pohádka měla vtip, rozvíjela fantazii, obsahovala prvky dobra a zla, přičemž dobro vítězilo.

Závěr

Záměrem mé bakalářské práce bylo přiblížení pozitivního vlivu divadla na utváření osobnosti dítěte předškolního věku. Teoretickou práci jsem rozdělila do tří hlavních částí. V první části charakterizuji osobnost dítěte předškolního věku a význam předškolního období pro utváření vlastního sebepojetí dítěte. Zaměřila jsem se na komplexní osobnost dítěte. Ve druhé části jsem definovala hru jako důležitý a charakteristický prvek v životě dětí předškolního věku. Ve třetí teoretické části bakalářské práce jsem shrnula vliv divadelních prvků na dítě předškolního věku a základní divadelní žánry a specifika divadelního umění.

Praktickou část jsem pojala jako výzkum. Za stěžejní výzkumnou metodu jsem si vybrala rozhovor a pozorování. Rozhovory na téma vlivu divadla na předškolní dítě, jsem prováděla se skupinou rodičů dětí předškolního věku a s předškolními pedagogy. Ověřovala jsem si předpoklady, zda je pozitivní vliv divadla vnímán jako významný a zda divadlo rozvíjí fantazii dítěte předškolního věku. Dalším předpokladem byla skutečnost, že se mateřská škola podílí více než rodina na rozvíjení dítěte předškolního věku divadelními prvky. Pozorování jsem prováděla při divadelní pohádce s dětmi z mateřské školy. Vycházela jsem z předpokladu, že dítě již v předškolním věku rozpozná dobro i zlo. V obou částech výzkumu byly předpoklady potvrzeny.

Divadlo má vliv na celkovou kultivaci osobnosti člověka-diváka a člověka-herce. Přináší nám estetický a kulturní zážitek, ale i prvky výchovné a vzdělávací. Divadlo není jen o samotném přehrání hry, ale v první řadě jde o sdílení radosti mezi všemi zúčastněnými, pochopením důležitosti vzájemné spolupráce a respektováním se navzájem. Působením divadelních prvků na osobnost dítěte dochází k rozvoji volných vlastností cílevědomosti a zodpovědnosti a to jak individuální, tak i kolektivní. Rozvíjí také fantazii, představivost, tvořivost, ale i upevňuje schopnost se soustředit a uvolnit se. Největší zbraní divadla je schopnost rozvíjet dítě a působit na něj nenápadně, nenásilně, vlastně jakoby mimochodem.

Na základě těchto poznatků jsem dospěla k názoru, že divadlo může pozitivně ovlivnit osobnost dítěte předškolního věku. Do jaké míry se toto očekávání podaří profesionálním i amatérským hercům naplnit, záleží především na nás dospělých a na našich schopnostech a prostředcích, které k tomu zvolíme. Záleží na tom, zda jsme

ochotni vynaložit sílu k hledání dobrého divadla pro děti a věříme-li v jeho schopnost, že může malého diváka kultivovat. Především však záleží na tom, zda vůbec chceme svůj čas k této činnosti dětem věnovat a zda jsme ochotni divadlo s dětmi spoluprožít.

Seznam použité a citované literatury

1. Bečvářová, I. *Pracovní listy z dramatické výchovy*. Prachatice: SVIS MŠMT, 2004
2. BÍGL, Z. *Všeobecná encyklopedie ve čtyřech svazcích :Díl 1. a/f*. Praha: Nakladatelský dům OP, 1996. ISBN 80-85841-2
3. Caiatiová, M., Delačová, S., Mullerová, A. *Volná hra*. Praha: Portál, 1994. ISBN-80-7178-011-1
4. Gavora, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*, Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6
5. Hellus, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*, Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-888-0
6. Kol. autorů. *Loutkové divadlo*, Praha: SPN, 1965
7. Machková, E. *Jak se učí dramatická výchova: Didaktika dramatické výchovy*. Praha : AMU, 2004. ISBN 80-7331-021-X
8. MACHKOVÁ, E. *Úvod do studia dramatické výchovy*. Praha: IPOS, 1998. ISBN 80-7068-103-9
9. Mertin, V., Gillernová, I. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-799-X
10. Opravilová, E. *Předškolní pedagogika II, Hra (Cesta k poznání předškolního dítěte)* Liberec: Technická univerzita, 2004.
11. Pavlovský, P. *Základní pojmy divadla: Teatrologický slovník*. Praha: Libri, 2004. ISBN 80-7277-194-9
12. Richter, L. *O divadle (nejen) pro děti*, Praha: Dobré divadlo dětem, 2006. ISBN 978-80-902975-6-0
13. Slavík, M. *Cesta k divadelnímu tvaru s dětským kolektivem*, Praha: IPOS-ARTAMA, 1996

14. Somr, M. *Základní metody výzkumu*, Č.Budějovice 2007
15. Strauss, A., Corbinová, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert, 1996. ISBN 80-85834-60
16. Špalková, D. *Hra, herectví a děti*. Praha: Tvořivá Dramatika 2003, roč. XIV, č.2
17. Švaříček, R., Šedřová, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0
18. Valenta, J. *Kapitoly z teorie výchovné dramatiky*. Praha: ISV Nakladatelství, 2004. ISBN 80-85866-06-4
19. Valenta, J. *Metody a techniky dramatické výchovy*. Praha: Agentura STROM, 1997. ISBN 80-901954-1-5
20. WAY, B. *Rozvoj osobnosti dramatickou improvizací*. Praha: ISV Nakladatelství, 1996. ISBN 80-85866-16-1
21. http://cs.wikipedia.org/wiki/Maslowova_pyramida

Přílohy

Seznam příloh

Příloha č. 1: Rozhovory s rodiči (otázky)

Příloha č. 2: Rozhovory s rodiči (rozhovory)

Příloha č. 3: Rozhovory s pedagogy (otázky)

Příloha č. 4: Rozhovory s pedagogy (rozhovory)

Příloha č. 5: Obrazová příloha (obrázky)

Příloha č. 6: Fotografie z divadelního představení

Příloha č. 1: Rozhovory s rodiči (otázky)

1. Myslíte si, že má divadlo vliv na vývoj dítěte předškolního věku? Jaký?
2. Podílíte se nějakou formou vy sami na zprostředkování divadelních prvků dítěti?
Jakým způsobem?
3. Co očekáváte jako rodič dítěte předškolního věku od dobrého divadla pro děti?

Příloha č. 2: Rozhovory s rodiči (rozhovory)

Rodič A

věk 27, žena, dosažené vzdělání: VŠ

1. Myslíte si, že má divadlo vliv na vývoj dítěte předškolního věku? Jaký?

Vliv má, učí je kulturním návykům. Je lepší než TV.

2. Podílíte se nějakou formou vy sami na zprostředkování divadelních prvků dítěti? Jakým způsobem?

Do divadla s dětmi nechodíme.

3. Co očekáváte jako rodič dítěte předškolního věku od dobrého divadla pro děti?

Má funkci poučnou, zábavnou, rozvíjí kulturní citění. Mělo by být vtipné a jednoduché.

Rodič B

věk 23, žena, dosažené vzdělání: středoškolské s maturitou

1. Myslíte si, že má divadlo vliv na vývoj dítěte předškolního věku? Jaký?

Určitě má. Nevím.

2. Podílíte se nějakou formou vy sami na zprostředkování divadelních prvků dítěti? Jakým způsobem?

Naše děti, tři a pět let, ještě na divadle nebyly, chystáme se, až budou větší.

3. Co očekáváte jako rodič dítěte předškolního věku od dobrého divadla pro děti?

Zábavu, humor, poučení. Naučí se být v klidu.

Rodič C

věk 40, žena, dosažené vzdělání: středoškolské s maturitou

1. Myslíte si, že má divadlo vliv na vývoj dítěte předškolního věku? Jaký?

Vliv určitě má. Pozitivní ve všech směrech.

2. Podílíte se nějakou formou vy sami na zprostředkování divadelních prvků dítěti? Jakým způsobem?

S dítětem jsem v divadle ještě nebyla, já chodím do divadla pravidelně, až bude větší, tak ho vezmu taky.

3. Co očekáváte jako rodič dítěte předškolního věku od dobrého divadla pro děti?

Pobaví, poučí, rozvíjí řeč, fantazii. Hlavně by mělo být vtipné a jednoduché.

Rodič D

věk 27, žena, dosažené vzdělání: středoškolské s maturitou

1. Myslíte si, že má divadlo vliv na vývoj dítěte předškolního věku? Jaký?

Určitě rozvíjí. Hlavně pozornost a poznání nových věcí. Učí také společenskému chování.

2. Podílíte se nějakou formou vy sami na zprostředkování divadelních prvků dítěti? Jakým způsobem?

Do divadla s dětmi nechodíme. Je to asi škoda.

3. Co očekáváte jako rodič dítěte předškolního věku od dobrého divadla pro děti?

Mělo by pobavit a asi i poučit. Hlavně přinést zábavu a humor.

Rodič E

věk 31, žena, dosažené vzdělání: středoškolské s maturitou

1. Myslíte si, že má divadlo vliv na vývoj dítěte předškolního věku? Jaký?

Vliv má, rozvíjí smysly, fantazii, rozvoj řeči, kulturní návyky a někdy poučí.

2. Podílíte se nějakou formou vy sami na zprostředkování divadelních prvků dítěti? Jakým způsobem?

S dětmi pět a deset let nechodíme, myslím, že jsou ještě malé. Chodí se školkou a se školou. To je baví. Asi začneme také chodit.

3. Co očekáváte jako rodič dítěte předškolního věku od dobrého divadla pro děti?

Poučení, zábavu. Děti se tady učí, že dobro vítězí nad zlem. Děti mají z divadla zážitek, hlavně by nemělo být takové to moderní.

Rodič F

věk 35, žena, dosažené vzdělání: středoškolské s maturitou

1. Myslíte si, že má divadlo vliv na vývoj dítěte předškolního věku? Jaký?

Má vliv asi na všechno. Konkrétně rozvíjí fantazii, představivost a učí být pohromadě ve skupině. Také učí kulturním návykům.

2. Podílíte se nějakou formou vy sami na zprostředkování divadelních prvků dítěti? Jakým způsobem?

Mám malé děti, tak nechodíme. Ještě by je to nebavilo.

3. Co očekáváte jako rodič dítěte předškolního věku od dobrého divadla pro děti?

Mělo by pobavit, být legrační, aby se děti bavily. Také dekorace by měla být dětem srozumitelná a jednoduchá.

Rodič G

věk 35, žena, dosažené vzdělání: SOU

1. Myslíte si, že má divadlo vliv na vývoj dítěte předškolního věku? Jaký?

Určitě má, děti se učí, jak se mají chovat v divadle. Pobaví se u toho.

2. Podílíte se nějakou formou vy sami na zprostředkování divadelních prvků dítěti? Jakým způsobem?

Naše děti zatím nebyly, stojí to dost peněz.

3. Co očekáváte jako rodič dítěte předškolního věku od dobrého divadla pro děti?

Humor, poučení a zábavu.

Rodič H

věk 37, žena, dosažené vzdělání: středoškolské s maturitou

1. Myslíte si, že má divadlo vliv na vývoj dítěte předškolního věku? Jaký?

Ano. Rozvíjí poznávací funkce, ale také představivost a fantazii. Seznamuje děti s různými dovednostmi.

2. Podílíte se nějakou formou vy sami na zprostředkování divadelních prvků dítěti? Jakým způsobem?

Do divadla s dětmi nechodíme.

3. Co očekáváte jako rodič dítěte předškolního věku od dobrého divadla pro děti?

Mělo by být srozumitelné a pochopitelné. Mělo by pobavit děti, ale i dospělé. Nemělo by být nudné a infantilní.

Rodič I

věk 33, muž, dosažené vzdělání: VŠ

1. Myslíte si, že má divadlo vliv na vývoj dítěte předškolního věku? Jaký?

Vliv má veliký, ale musí se s dětmi do divadla chodit. Rozvíjí myšlení, fantazii, vztah ke kultuře, řečové schopnosti, lásku k hudbě, pohybu a divadlu vůbec.

2. Podílíte se nějakou formou vy sami na zprostředkování divadelních prvků dítěti? Jakým způsobem?

Chodíme pravidelně, jezdíme na profesionály, ale i na amatéry. Děti byly i na baletu, moc se jim to líbilo. Hrajeme si maňáskové divadlo i doma.

3. Co očekáváte jako rodič dítěte předškolního věku od dobrého divadla pro děti?

Divadlo by mělo hlavně pobavit, vyvolat pocit skutečnosti, odtrhnout děti od televize a přiblížit život jinak, než jak ho znají.

Rodič J

věk 24, žena, dosažené vzdělání: středoškolské s maturitou

1. Myslíte si, že má divadlo vliv na vývoj dítěte předškolního věku? Jaký?

Ano má, ovlivňuje ho ve všech směrech.

2. Podílíte se nějakou formou vy sami na zprostředkování divadelních prvků dítěti? Jakým způsobem?

Do divadla s dcerou nechodíme.

3. Co očekáváte jako rodič dítěte předškolního věku od dobrého divadla pro děti?

Zážitek, poučení, rozvine se u nich fantazie. Nemělo by být moc dlouhé.

Rodič K

věk 39, žena, dosažené vzdělání: VŠ

1. Myslíte si, že má divadlo vliv na vývoj dítěte předškolního věku? Jaký?

Ano má, velký. Nemělo by chybět v životě dětí ani takhle malých.

2. Podílíte se nějakou formou vy sami na zprostředkování divadelních prvků dítěti? Jakým způsobem?

S dětmi jezdíme do divadel, navštěvujeme i amatéry. Ty se nám líbí víc, jsou emotivnější. I doma se snažím při četbě pohádky dramatizovat.

3. Co očekáváte jako rodič dítěte předškolního věku od dobrého divadla pro děti?

Že divadlo zaujme, přinese poučení, zábavu, rozvine smyslové vnímání, fantazii a přinese prožitek.

Rodič L

věk 31, žena, dosažené vzdělání: SOŠ s maturitou

1. Myslíte si, že má divadlo vliv na vývoj dítěte předškolního věku? Jaký?

Nevím, jestli má vliv, snad ano.

2. Podílíte se nějakou formou vy sami na zprostředkování divadelních prvků dítěti? Jakým způsobem?

Do divadla s dětmi nechodíme. Mě moc divadlo nebaví, děti mají rády pohádky v televizi a na DVD.

3. Co očekáváte jako rodič dítěte předškolního věku od dobrého divadla pro děti?

Mělo by mít lehký repertoár, aby to děti snadno pochopily a bavilo je to.

Rodič M

věk 42, muž, dosažené vzdělání: SOU

1. Myslíte si, že má divadlo vliv na vývoj dítěte předškolního věku? Jaký?

To nevím, asi jo. Nevím přesně, jak může divadlo dítě ovlivňovat.

2. Podílíte se nějakou formou vy sami na zprostředkování divadelních prvků dítěti? Jakým způsobem?

Nechodíme, je to daleko a je to drahý. Má s nimi jezdit školka, když jí platíme.

3. Co očekáváte jako rodič dítěte předškolního věku od dobrého divadla pro děti?

Mělo by být hodně zábavné a veselé. Ať je to baví.

Rodič N

věk 36, žena, dosažené vzdělání: střední škola s maturitou

1. Myslíte si, že má divadlo vliv na vývoj dítěte předškolního věku? Jaký?

Určitě má, rozvíjí ve všech směrech.

2. Podílíte se nějakou formou vy sami na zprostředkování divadelních prvků dítěti? Jakým způsobem?

Ano, jednou jsme byli, i doma si občas hrajeme na divadlo.

3. Co očekáváte jako rodič dítěte předškolního věku od dobrého divadla pro děti?

Rozvoj fantazie a představivosti. Zapojení do kolektivu.

Rodič O

věk 42, žena, dosažené vzdělání: VŠ

1. Myslíte si, že má divadlo vliv na vývoj dítěte předškolního věku? Jaký?

Má, rozšiřuje slovní zásobu, učí estetickým návykům, rozvíjí pozornost, fantazii a vnímání.

2. Podíli se nějakou formou vy sami na zprostředkování divadelních prvků dítěti? Jakým způsobem?

Do divadla s dětmi, čtyři, osm a dvanáct let, chodíme pravidelně. Děti to baví. Doma si hrajeme loutkové divadlo.

3. Co očekáváte jako rodič dítěte předškolního věku od dobrého divadla pro děti?

Mělo by být jednodušší, ale ne slaboduché, mělo by přinášet humor a trochu poučení. Rozvíjet fantazii, komunikační dovednosti a lásku k divadlu.

Příloha č. 3: Rozhovory s pedagogy (otázky)

1. Myslíte si, že má divadlo vliv na vývoj dítěte předškolního věku? Jaký?
2. Podílíte se nějakou formou vy sami na zprostředkování divadelních prvků dítěti?
Jakým způsobem?
3. Co očekáváte jako pedagog dítěte předškolního věku od dobrého divadla pro děti?

Příloha č. 4: Rozhovory s pedagogy (rozhovory)

Pedagog A

věk 43, žena, dosažené vzdělání: středoškolské s maturitou

1. Myslíte si, že má divadlo vliv na vývoj dítěte předškolního věku? Jaký?

Vliv má všestranný.

2. Podílíte se nějakou formou vy sami na zprostředkování divadelních prvků dítěti? Jakým způsobem?

Divadelní prvky jsou součástí našich činností s dětmi. Využíváme jejich vlivu na rozvíjení osobnosti dítěte. Naše výchovné metody vycházejí z dramatické výchovy. Dále děti zapojujeme do vytváření divadelních aktivit. Hrajeme jim maňáskové divadlo. Také k nám do školy jezdí profesionálové s loutkovým divadlem. My pořádáme občasné výlety do profesionálních divadel.

3. Co očekáváte jako pedagog dítěte předškolního věku od dobrého divadla pro děti?

Musí děti zaujmout a bavit, mělo by mít výtvarný přednes a mělo by být spíše veselé a vtipné.

Pedagog B

věk 22, žena, dosažené vzdělání: SSOŠ

1. Myslíte si, že má divadlo vliv na vývoj dítěte předškolního věku? Jaký?

Ano má dobrý.

2. Podílíte se nějakou formou vy sami na zprostředkování divadelních prvků dítěti? Jakým způsobem?

Zveme profesionální divadla k nám do MŠ.

3. Co očekáváte jako pedagog dítěte předškolního věku od dobrého divadla pro děti?

Zábavu, poučení.

Pedagog C

věk 30, žena, dosažené vzdělání: Gymnázium

1. Myslíte si, že má divadlo vliv na vývoj dítěte předškolního věku? Jaký?

Ano!

2. Podílíte se nějakou formou vy sami na zprostředkování divadelních prvků dítěti? Jakým způsobem?

Jezdí k nám soubory a s kolegyní dětem hraje maňáskové divadlo.

3. Co očekáváte jako pedagog dítěte předškolního věku od dobrého divadla pro děti?

Divadlo děti zaujme a něco jim přinese. Mělo by být barevné a různorodé, velký přínos vidím možnost zapojování dětí během divadla.

Pedagog D

věk 36, žena, dosažené vzdělání: SVOŠ

1. Myslíte si, že má divadlo vliv na vývoj dítěte předškolního věku? Jaký?

Divadlo může mít vliv na dítě v mnoha směrech.

2. Podílíte se nějakou formou vy sami na zprostředkování divadelních prvků dítěti? Jakým způsobem?

Ve školce používáme při učení prvky divadelního umění. Jezdíme i do divadel profesionálních.

3. Co očekáváte jako pedagog dítěte předškolního věku od dobrého divadla pro děti?

Poučení, zábavu, fantazii, něco nového, co se dítě může naučit po stránce poznávací a komunikační.

Pedagog E

věk 25, žena, dosažené vzdělání: středoškolské s maturitou

1. Myslíte si, že má divadlo vliv na vývoj dítěte předškolního věku? Jaký?

Ano. Přírozenou cestou zprostředkovává poznání v mnoha oblastech předškolního vzdělávání. Pokud mají děti možnost navštěvovat divadlo častěji, rozvíjí to i aktivity komunikačních schopností a zájem o vlastní interpretaci.

2. Podílíte se nějakou formou vy sami na zprostředkování divadelních prvků dítěti? Jakým způsobem?

Při denních činnostech používáme prvky tvořivé dramatiky. Při řízených činnostech si hrajeme divadlo s maňásky. Děti se podílejí na přípravě i tvorbě. Je využita jejich tvořivost a fantazie. Jezdilo k nám loutkové divadlo, příliš se neosvědčilo, děti byly poměrně pasivní.

3. Co očekáváte jako pedagog dítěte předškolního věku od dobrého divadla pro děti?

Podporuje fantazii, představivost, tvořivost. Děti inspiruje pro další zájem a činnosti.

Pedagog F

věk 42, žena, dosažené vzdělání: středoškolské s maturitou

1. Myslíte si, že má divadlo vliv na vývoj dítěte předškolního věku? Jaký?

Vliv určitě má, záleží na kvalitě divadla.

2. Podílíte se nějakou formou vy sami na zprostředkování divadelních prvků dítěti? Jakým způsobem?

Do MŠ jezdí profesionální loutkové divadlo. Při činnostech používáme některé divadelní prvky.

3. Co očekáváte jako pedagog dítěte předškolního věku od dobrého divadla pro děti?

Zábavu pro děti. Odreagování se od nějakých problémů (strach ze školy apod.)

Pedagog G

věk 37, žena, dosažené vzdělání: VŠ

1. Myslíte si, že má divadlo vliv na vývoj dítěte předškolního věku? Jaký?

Má vliv. Posiluje vztah ke kultuře, rozvoj myšlení, rozvíjí řeč, verbální a neverbální komunikaci, prožitky.

2. Podílíte se nějakou formou vy sami na zprostředkování divadelních prvků dítěti? Jakým způsobem?

Používáme divadelní prvky při vzdělávání dětí. Také jezdíme do divadla a loutková divadla jezdí k nám do MŠ.

3. Co očekáváte jako pedagog dítěte předškolního věku od dobrého divadla pro děti?

Mělo by být smysluplné, jednoduché, mělo by děti do hry zapojit i aktivně.

Pedagog H

věk 45, žena, dosažené vzdělání: VOŠ

1. Myslíte si, že má divadlo vliv na vývoj dítěte předškolního věku? Jaký?

Určitě ano. Rozvíjí všechny poznávací funkce.

2. Podílíte se nějakou formou vy sami na zprostředkování divadelních prvků dítěti? Jakým způsobem?

Divadlo loutkové k nám jezdí do školky, ale i my užíváme divadelních prvků hlavně při hře. Používáme při vzdělání i strukturované drama a improvizaci.

3. Co očekáváte jako pedagog dítěte předškolního věku od dobrého divadla pro děti?

Rozvoj představivosti, fantazie, řečových dovedností, sluchové a zrakové percepce.

Pedagog I

věk 38, žena, dosažené vzdělání: Gymnázium

1. Myslíte si, že má divadlo vliv na vývoj dítěte předškolního věku? Jaký?

Určitě má. Pozitivně působí na dítě ve všech směrech.

2. Podílíte se nějakou formou vy sami na zprostředkování divadelních prvků dítěti? Jakým způsobem?

Pravidelně pro děti pořádáme akce spojené s divadlem.

3. Co očekáváte jako pedagog dítěte předškolního věku od dobrého divadla pro děti?

Poučení, zábavu, rozvoj představivosti, fantazie, rozvoj řečových dovedností.

Pedagog J

věk 42, žena, dosažené vzdělání: VOŠ

1. Myslíte si, že má divadlo vliv na vývoj dítěte předškolního věku? Jaký?

Formuje děti po stránce komunikačních dovedností, estetické citění, poznatků. Také rozvíjí hudbu, pohyb apod.

2. Podílíte se nějakou formou vy sami na zprostředkování divadelních prvků dítěti? Jakým způsobem?

Využíváme prvky divadelního umění v denních činnostech s dětmi. Také formou tvořivé dramatiky. Občas k nám do školky jezdí loutkové divadlo. S dětmi jsme navštívili i velké kamenné divadlo.

3. Co očekáváte jako pedagog dítěte předškolního věku od dobrého divadla pro děti?

Zaujetí dítěte, výchovný a vzdělávací záměr, výtvarný a estetický zážitek, rozvoj fantazie, prožitek.

Pedagog K

věk 39, žena, dosažené vzdělání: Gymnázium

1. Myslíte si, že má divadlo vliv na vývoj dítěte předškolního věku? Jaký?

Vliv má, dítě se učí naslouchat, pozorovat, vnímat, prožívat prožitek, přijímat a rozlišovat dobro a zlo.

2. Podílíte se nějakou formou vy sami na zprostředkování divadelních prvků dítěti? Jakým způsobem?

Tvořivou dramatiku máme jako součást ŠVP, divadelní prvky používáme při výchově a vzdělávání. Jezdí k nám do MŠ profesionální soubory. Děti více baví naše aktivity, do kterých se mohou více zapojit.

3. Co očekáváte jako pedagog dítěte předškolního věku od dobrého divadla pro děti?

Divadlo by mělo zaujmout a mělo by být srozumitelné, aby děti vše pochopily.

Pedagog L

věk 29, žena, dosažené vzdělání: VOŠ

1. Myslíte si, že má divadlo vliv na vývoj dítěte předškolního věku? Jaký?

Ano, sounáležitost, zážitky, radost, rozšiřuje slovní zásobu a komunikaci.

2. Podílíte se nějakou formou vy sami na zprostředkování divadelních prvků dítěti? Jakým způsobem?

Pravidelně zařazujeme divadelní prvky do výchovných procesů. Jezdí k nám profesionální loutkové divadlo.

3. Co očekáváte jako pedagog dítěte předškolního věku od dobrého divadla pro děti?

Pobaví, poučí, udrží pozornost, radost, hlasový vzor, rozvoj estetického vnímání, fantazie.

Pedagog M

věk 34, žena, dosažené vzdělání: středoškolské s maturitou

1. Myslíte si, že má divadlo vliv na vývoj dítěte předškolního věku? Jaký?

Ano. Rozvíjí poznání, estetické citění, emoce, prožitky, slovní zásobu, fantazii, představivost.

2. Podílíte se nějakou formou vy sami na zprostředkování divadelních prvků dítěti? Jakým způsobem?

Chodíme pravidelně do divadla. Dětem hrajeme maňáskové divadlo. Děti se na hře podílejí, velmi je to baví.

3. Co očekáváte jako pedagog dítěte předškolního věku od dobrého divadla pro děti?

Očekávám především prožitek dětí, divadlo by je mělo zaujmout a pobavit. Rozhodně by mělo působit kultivovaně, nikoliv vulgárně.

Pedagog N

věk 34, žena, dosažené vzdělání: SOŠ

1. Myslíte si, že má divadlo vliv na vývoj dítěte předškolního věku? Jaký?

Má velký vliv, dětem se divadlo líbí, je daleko přínosnější než televize. Rozvíjí fantazii, představivost, emoce, komunikační schopnosti, řeč. Je velmi motivující.

2. Podílíte se nějakou formou vy sami na zprostředkování divadelních prvků dítěti? Jakým způsobem?

Do školky jezdí soubory. Také do řízených činností přidáváme prvky dramatické výchovy.

3. Co očekáváte jako pedagog dítěte předškolního věku od dobrého divadla pro děti?

Jednoduchost, čitelnost, humor, estetickou úroveň, výchovný prvek, poutavé téma.

Pedagog O

věk 35, žena, dosažené vzdělání: střední pedagogické

1. Myslíte si, že má divadlo vliv na vývoj dítěte předškolního věku? Jaký?

Ano. Děti se nenásilnou formou seznamují s různými rolemi, účastní se skupinového prožitku, děti ovlivňuje mluvené slovo, hudba, zpěv.

2. Podílíte se nějakou formou vy sami na zprostředkování divadelních prvků dítěti? Jakým způsobem?

Dvakrát do roka k nám do MŠ jezdí divadelní soubor s loutkovým divadlem. V rámci ŠVP máme dramatickou výchovu. Ve školce je kroužek estetické výchovy, tady děti rozvíjí své schopnosti jak hudební, pohybové, tak i dramatické.

3. Co očekáváte jako pedagog dítěte předškolního věku od dobrého divadla pro děti?

Zábavu, odreagování, poučení, zážitek, prožitek.

Příloha č. 5: Obrazová příloha (obrázky)

Matěj 5 let – drak Jonáš

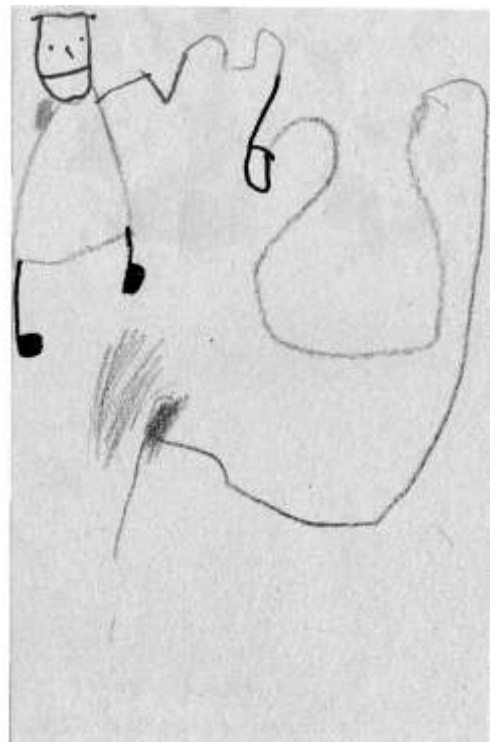

Martinka 5 let – dráček Barborka

Simonka 4 roky – dráček Barborka

Verunka 5 let: Pohádková babička

Vojtík 5 let - hudebník

Lenička 4 roky - královna

Příloha č. 6: Fotografie z divadelního představení

